

Crnogorski glasnik

GODINA XI. _ BROJ 63. _ SVIBANJ-LIPANJ / MAJ-JUN_ 2010.

DAN NEZAVISNOSTI CRNE GORE	
Svečani koncert u Zagrebu	3
Proslava Dana nezavisnosti u Splitu	7
DA SE NE ZABORAVI!	
„Pokret za nezavisnu Crnu Goru – dokumenta“	8
Intervju POBJEDE: Branko Lukovac	9
PRIZNANJA CRNOGORSKIM UMJETNICIMA	
Veljku Bulajiću nagrada za životno djelo	13
Još jedno priznanje Luki Lagatoru	13
DANI CRNOGORSKE KULTURE 2010.	
Slike Branislava Sekulića u Zagrebu	14
PREDSTAVLJANJE KNJIGE	
Dag Strpić: Karl Marx i politička ekonomija Moderne	16
CRNOGORSKO VEČE U KRANJU	
Obilježavanje Dana nezavisnosti u Sloveniji	22
Temelji novog povezivanja crnogorskih iseljenika	23
IZ CRNE GORE I SVIJETA	
Krivokapić položio vijenac na Lovčenu	26
Svečano u Lovčenu	26
I podmladak uz korijen	27
U Makedoniji obilježen Dan nezavisnosti Crne Gore	28
Visoko makedonsko priznanje Sretenu Peroviću	28
Religije i kulture faktor mira	28
Tin u Crnoj Gori nije stranac	30
OSVRTI, VIDENJA, PRIKAZI	
Odbaciti odluku Podgoričke Velike Skupštine	31
Ljudska i manjinska prava u Crnoj Gori	32
Njeгуška leksika	33
ONI SU NAŠE GORE LIST ...	
Braća Brajović iz Rovinja zvijezde EXPO-a	34
GALERIJA „MONTENEGRINA“	
Etnografska izložba u Splitu	36
„Sedam pogleda na découpage“	37
AFORIZMI	
Aforizmi Marinka Mijovića	38
CRNOGORSKI MOZAIK	
„Čudan je bio taj par!“	39
IN MEMORIAM	
Dragan Kujović	42
CRNOGORSKO VEČE U KRANJU	43
GALERIJA „MONTENEGRINA“	43
DAN NACIONALNIH MANJINA ZAGREBA	44

Čestitamo
21. maj
Dan nezavisnosti
Crne Gore
Dan Koordinacije vijeća
crnogorske nacionalne
manjine na području
Republike Hrvatske
Dan Vijeća
crnogorske nacionalne
manjine Grada Zagreba

Na ulicama Cetinja
četiri godine kasnije

SVEČANI KONCERT
U HRVATSKOM GLAZBENOM ZAVODU

Svečanim koncertom, održanim 19. maja u dvorani Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu, obilježen je 21. maj – Dan nezavisnosti Crne Gore, Dan Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Dan Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba. Organizatori koncerta i ove godine su bili Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Ambasada Crne Gore u Republici Hrvatskoj.

U predvorju Hrvatskog glazbenog zavoda uzvanike i mnogobrojne ugledne goste – među kojima su bili izaslanik predsjednika Republike Hrvatske, gradonačelnik Grada Zagreba, članovi diplomatskog kora u Republici Hrvatskoj te poznati umjetnici i kulturni radnici – dočekivali su i, primajući njihove čestitke, srdačno pozdravljali: predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba prof. emer. dr. sc. Veselin Simović u ime Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH; predsjednik NZCH dr. sc. Radimir Pavićević u ime Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske; ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Nj.E. Goran Rakočević, savjetnica ambasadora Crne Gore gospođa Vesna Nikčević i prvi sekretar ambasade gospodin Branislav Karadžić u ime Ambasade Crne Gore u Republici Hrvatskoj.

Pozdravljajući još jednom sve prisutne u dvorani Hrvatskog glazbenog zavoda, prof. emer. dr. sc. Veselin Simović je u prigodnom govoru rekao:

Riječ prof. emer. dr. sc. Veselina Simovića

«Dame i gospodo, dragi prijatelji!

Prije svega želim pozdraviti sve sudionike današnje svečanosti kojom obilježavamo naše značajne datume – Dan nezavisnosti Crne Gore, Dan Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Dan Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba. Posebno pozdravljam goste koji su odazivom na naš poziv uveličali ovu svečanost.

Pozdravljam dr. Vladimira Lončarevića, izaslanika predsjednika Republike Hrvatske, gradonačelnika grada Zagreba Milana Bandića sa suradnicima, prisutne veleposlanike i predstavnike veleposlanstava akreditiranih u Republici Hrvatskoj i sve ostale goste.

Postala je već tradicija da svečanost obilježavanja ovih za nas značajnih datuma organiziraju zajedno Ambasada Crne Gore u Republici Hrvatskoj, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Vijeće crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba. I ove godine to obilježavamo kulturnim događajem – koncertom dvojice istaknutih umjetnika – muzičara.

Što za nas znači Dan nezavisnosti Crne Gore već smo u više navrata isticali, pa to činim i ovom prilikom. 21. maja 2006. godine građani Crne Gore na referendumu su odlučili da se Crnoj Gori, toj staroj evropskoj državi, vrati status samostalne međunarodno priznate države. Ponosni smo na tu odluku koju smo s velikim nadama očekivali kao ostvarenje dugogodišnjih želja i snova. U njoj smo pripremi u granicama svojih mogućnosti i sudjelovali. Mi Crnogorci, građani Republike Hrvatske oduševljeno smo doživjeli srećni povratak suverenosti državi našeg porijekla. S velikom pažnjom pratimo njen samostalni razvoj. Posebno ističemo i pozdravljamo dobre odnose između Crne Gore i Hrvatske kao i uspješno približavanje Crne Gore članstvu u Evropskoj Uniji.

Kada se postavilo pitanje izbora Dana naše Koordinacije i Vijeća nijesmo se uopšte dvoumili – odabrali smo 21. maj – Dan crnogorske nezavisnosti. Koordinacija i vijeća djeluju u drugom četverogodišnjem mandatu, u skladu s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Podsjećam da taj zakon ispunjava sve savremene međunarodne standarde o zaštiti i djelovanju nacionalnih manjina. Sada neću govoriti o djelovanju vijeća i Koordinacije, samo ću istaknuti da su se vijeća i predstavnici naše manjine već afirmirali u sredinama u kojima djeluju te da nailaze na razumijevanje i podršku državnih i lokalnih tijela vlasti. I ovoga puta ističemo grad Zagreb kao primjer dobrog odnosa i brige o ostvarivanju prava nacionalnih manjina. To se odnosi na sva tijela i službe grada Zagreba, posebno na Skupštinu, Upravu grada i gradonačelnika. Koristim se ovom prilikom da u ime Vijeća crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba uputim zahvalu tim tijelima.

Na kraju ovog obraćanja želim sudionicima ove svečanosti ugodan doživljaj!»

U umjetničkom djelu svečanosti nastupili su mladi crnogorski muzičari **Miran Begić** (violina) i **Bojan Martinović** (klavir), sa repertoarom koji je obuhvatio kompozicije Mocarta, Dvoržaka, Ravela, Tamindžića i Griga.

Dugotrajni aplauz i dva prigodna cvijetna aranžmana nakon završetka svečanog koncerta – umjetnicima ih je predala gospođica Snježana Novičević, članica udruženja „Đetići“ (ono okuplja mlade iz Društva „MONTENEGRO“ Zagreb) – bilo je najmanje čime su ovdašnji Crnogorci i prijatelji Crne Gore mogli zahvaliti za užitak u vrhunskom izvođenju djela slavni kompozitora, koji su im, u izuzetno akustičnom prostoru najstarije zagrebačke koncertne dvorane, upriličila dvojica virtuozna iz Crne Gore.

Da su odista osjetili oduševljenost publike svojim koncertiranjem, mladi violinista i mladi pijanista pokazali su i strpljivim fotografisanjem sa brojnim uzvanicima i poklonicima ozbiljne muzike u predvorju Hrvatskog glazbenog zavoda.

PROGRAM

W.A. Mozart: SONATA G-DUR KV 301

- **Allegro con spirito**

- **Allegro**

A. Dvoržak: ROMANTIČNI KOMADI

- **Cavatina**

- **Capriccio**

- **Romansa**

- **Elegija**

M. Ravel: ALBORADA DEL GRAZIOSO

B. Tamindžić: IGRA

E. Grieg: SONATA BR. 3 C-MOLL

- **Allegro molto ed**

appassionato

- **Allegretto espressivo**

alla romanza

- **Allegro animato**

MIRAN BEGIĆ je rođen 1975. godine u Podgorici gdje je završio nižu i srednju muzičku školu u klasi profesora Vilija Ferdinandija. Muzičku akademiju je upisao u Podgorici u klasi profesora Miroslava Rusina a diplomirao na Cetinju u klasi profesora Uroša Pešića. Magistarske studije iz violine kao i specijalizaciju iz kamernе muzike je završio na Akademiji umetnosti u Novom Sadu i Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Takođe se usavršavao na majstorskim kursevima kod profesora Pavela Vernjikova i Erika Grinberga.

Njegova izvođačka aktivnost je vezana za sve koncertne podijume Srbije i Crne Gore kao i za inostranstvo (Italija, Grčka, Austrija, Francuska, Velika Britanija ...). Više puta je nastupao kao solista sa Crnogorskim simfonijskim orkestrom i međunarodnim studentskim orkestrom.

BOJAN MARTINOVIĆ je rođen 1981. godine na Cetinju. Nižu i srednju školu je završio u Kotoru u klasi prof. Ilije Miloševića. Kao izrazito darovit mladi pijanista, 1996. godine primljen je na studije na Muzičkoj akademiji na Cetinju u klasi prof. Vladimira Bočkarjova, gdje je diplomirao i magistrirao s najvećom ocjenom. Angažovan je u svojstvu asistenta na Muzičkoj akademiji na Cetinju. Septembra 2002. postao je najmlađi profesor srednje muzičke škole Kotor gdje je radio dvije godine. Marta 2003. angažovan je u nastavi na Muzičkoj akademiji na Cetinju u klasi svog profesora Bočkarjova. Dolaskom dva nova gostujuća profesora, 2005. godine postaje asistent istaknutim pedagogima: Svetlani Bogino i Vladimiru Ogarkovu. Od novembra 2009. godine angažovan je u svojstvu docenta Muzičke akademije na Cetinju na predmetu klavir. Od svoje 15-te godine laureat je mnogih domaćih i internacionalnih nagrada.

PROSLAVA ČETVRTOG DANA NEZAVISNOSTI CRNE GORE U SPLITU

Povodom obilježavanja četvrte godišnjice nezavisnosti Crne Gore, stečenu na referendumu 2006. godine, Zajednica Crnogoraca Split organizirala je svečanost u svojim prostorijama u Vukovarskoj 59 u Splitu. Svečanosti se pridružilo 60-ak Crnogoraca, Crnogorki i prijatelja Crne Gore.

Himnom Crne Gore „*Oj svijetla majska zoro*“, poslušane s ponosom, započelo je obilježavanje Dana nezavisnosti Crne Gore. Predsjednik Zajednice Borivoje Stevović pozdravio je sve članove Zajednice, predstavnike Bokeljske nacionalne manjine i Ruske nacionalne manjine koji su prvi put posjetili naše prostorije te Srpske nacionalne manjine „Preporod“ i predstavnike udruge „Vlaho Bukovac“, te nas podsjetio: Crna Gora slavi četvrti Dan nezavisnosti, nakon što je 21. maja 2006. godine ubjedljiva većina građana, 55,5 %, na referendumu glasala za obnovu državne samostalnosti. Referendumsko pitanje glasilo je: «Želite li da Republika Crna Gora bude nezavisna država sa punim međunarodno-pravnim subjektivitetom?». Tako je Crna Gora, na civiliziran i demokratski način, postigla cilj za koji su mnogi Crnogorci nakon 1918. godine dali i život – pod parolom „*Za pravo, čast i slobodu Crne Gore*“. «Ovu priliku bih iskoristio i za otvaranje izložbe fotografija pod nazivom „*Boka – nekad i sad*“ autora Daria Musića, Miroslava Ulčara i Stevana Kordića čiju je organizaciju omogućilo Hrvatsko građansko društvo Crne Gore», rekao je predsjednik.

Riječ je preuzeo naš aktivni član Vukadin Zečević predstavivši knjigu Stare razglednice Crne Gore koje predstavljaju istoriju, ekonomiju, geografiju i ostalo: «U knjizi je prikazano 84 različita događaja obuhvativši istorijske i vojne razglednice, razglednice kralja Nikole, gradova Kotora, Bara, Nikšića, Danilovgrada i mnoge druge».

Više od dva sata vremena neosjetno je prošlo u crnogorskoj pjesmi, plesu, razgovoru i druženju, a trajnu uspomenu na ovu svečanost predstavljaju i ove fotografije.

Nataša Grahovac

Matica crnogorska 27. maja predstavila monografiju

„POKRET ZA NEZAVISNU EVROPSKU CRNU GORU – DOKUMENTA“

Monografija je nastala zbog istine o putu i načinu obnove crnogorske nezavisnosti, koja se ne smije previdjeti niti zaboraviti, a mnogi danas to čine – rekao je kordinator nekadašnjeg Pokreta Branko Lukovac.

On je dodao da se ovih dana u brojnim prikazima izostavlja Pokret i čitav proces predreferendumske mobilizacije i organizovanja predstavlja kao dijelo i dar narodu od samo jednog broja političkih i stranačkih ličnosti.

– Pitanje je da li bi Crna Gora iskoristila posljednju priliku da 2004. godine nije formirala Pokret kao najviši okvir, osnovu i snagu okupljanja građana Crne Gore radi obnove nezavisnosti – kazao je Lukovac.

– Iz redova partija na vlasti dolazile su sumnje i otpori djelovanju Pokreta. Saopštili smo jasno da mi nemamo političkih ambicija, već da ćemo, kao što se i desilo u julu 2006. godine uspješnim završetkom referenduma, završiti i našu misiju i rasformirati Pokret – rekao je Lukovac.

Crna Gora je, prema njegovim riječima, danas slobodna država koja je doprinijela stabilnosti u regionu i uspješno, bez pomoći, ispunjava složene zadatke na putu evropskih i evroatlantskih integracija.

– Dalja demokratizacija našeg društva tijesno je povezana sa procesom izgradnje ambijenta u kome će sadašnja koalicija na vlasti dobiti ozbiljne konkurente i biti zamijenjena onima koji nude bolje programe i pokazuju sposobnost za brži razvoj Crne Gore – rekao je Lukovac.

Na promociji je govorio i generalni sekretar Matice crnogorske Marko Špadijer, prikazan je 45-minutni film reditelja Branka Baletića o djelovanju Pokreta i podijeljen je svakom prisutnom CD i monografija Pokreta.

Žarko Minić

*

* *

INTERVJU POBJEDE (29. maj 2010. godine): Branko Lukovac, diplomata

Branko Lukovac je diplomata sa bogatim iskustvom, a ovaj „zanat“ je brusio u veoma turbulentnim vremenima. Neko od kolega novinara opisao ga je kao čovjeka koji nije bio ni ratni, ni antiratni profiter. Raspad bivše zajedničke države dočekaio je na mjestu pomoćnika ministra inostranih poslova SFRJ, ali 1992. godine, kada njegov prijedlog da se momentalno prekine rat u Bosni i Hercegovini nije prihvaćen, podnosi ostavku i napušta diplomatiju. Sedam godina je bio van profesije i u međuvremenu odbio ponudu Milana Panića da bude ministar spoljnih poslova SRJ.

U diplomatske „vode“ vraća se 1999. godine, prvo kao predstavnik Crne Gore u Sloveniji, a zatim i kao šef crnogorske diplomatije. Formiranjem Državne zajednice Srbije i Crne Gore Lukovac preuzima dužnost člana Savjeta ministara zaduženog za ekonomske odnose sa inostranstvom, a potom i ambasadora SCG u Rimu. Ambadorsko mjesto napušta 2005. godine i intenzivno se angažuje u Pokretu za nezavisnu Crnu Goru. Dvije godine kasnije postao je prvi ambasador nezavisne Crne Gore u Hrvatskoj.

Za POBJEDU Lukovac govori o prilikama koje su prethodile referendumu, efektima obnove crnogorske nezavisnosti, aktuelnim problemima i perspektivama daljeg razvoja države Crne Gore ...

POGREŠNO JE TRAŽITI PROMJENU VLASTI KOD INOSTRANIH CENTARA

POBJEDA: *Crna Gora četiri godine nakon obnove nezavisnosti – dometi i ograničenja ...*

LUKOVAC: Obnovili smo nezavisnost na miran, demokratski način. Istovremeno ojačali mir, sigurnost i cjelovitost Crne Gore. Unaprijedili smo odnose sa svim susjedima, na novim osnovama ravnopravne saradnje nezavisnih država. Ubrzali smo napredak prema integracijama. Demokratskom odlukom o državnom pitanju znatno je relaksiran ranije, do granice sukoba, zaoštren unutrašnji politički ambijent i počeo proces prihvatanja Crne Gore kao nezavisne države od strane i onih koji su se tome protivili. Potvrdile su se tvrdnje da Crna Gora ima dovoljno resursa da se može razvijati kao održiv sistem, a da je niko iz inostranstva ne mora izdržavati.

POBJEDA: *U kojim sferama je napravljen najveći napredak, a gdje je propuštena prilika da se uradi više?*

LUKOVAC: O dometima sam već govorio. Dosta toga, što se očekuje od nezavisne države, nije još ostvareno, djelimično zato što u tako kratkom roku to i nije bilo moguće, a dijelom zato što imamo političke odnose koji ne objedinjuju sve snage za razvoj Crne Gore. Ekonomske i socijalne nejednakosti su nedopustivo velike, kao i izrazito zaostajanje sjevera Crne Gore. Mora se odlučnije djelovati kako bi se suštinski promijenila sada dosta prisutna slika o Crnoj Gori kao državi gdje nema efikasne borbe protiv kriminala i korupcije. Moraju se brže prevazilaziti podjele, ujedinjavati Crna Gora i svi, vlast i opozicija, tome moraju dati mnogo veći doprinos.

POBJEDA: *Jednom ste rekli da je odluka o nezavisnosti mogla da se donese i ranije. Da li je to realno moguće ili je bespotrebno izgubljeno nekoliko godina?*

LUKOVAC: Ne bih sada govorio o propuštenim šansama u devedesetim godinama, već samo o vremenu nakon pada režima Miloševića. Vjerujem da bismo imali većinsku odluku o nezavisnosti, na referendumu još 2001. godine, dakle pet godina ranije, da nije bilo sujete među strankama koje su bile za nezavisnost i da je stvorena velika i snažna koalicija. Kada to nije iskorišćeno, bilo je teško oduprijeti se velikom pritisku Evropske unije, koja je podržavala Koštunicu u politici očuvanja SRJ. Tako smo dobili SCG i izgubili pet godina.

Međutim, dominantne su tada bile ocjene da to nije realno, da ne bismo imali potrebnu većinu na referendumu, te da bi mir i stabilnost Crne Gore bili ugroženi. Ipak, najvažnije je da je državno pitanje riješeno na najbolji, miran i demokratski način i sada svi treba da se okrenemo razvoju Crne Gore, za dobro svih njenih građana.

POBJEDA: *Bili ste ipak neposredno uključeni u „eksperiment” zvani Državna zajednica Srbije i Crne Gore - prvo kao član Savjeta ministara, a onda i kao ambasador u Rimu. Šta vas je opredijelilo za taj angažman?*

LUKOVAC: Iako sam kategorički bio protiv prijedloga o formiranju državne zajednice, prihvatio sam da budem jedan od trojice članova Savjeta ministara iz Crne Gore, upravo na čelu resora koji je bio zadužen da sa EU pregovara o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Možda je moje djelovanje u Savjetu ministara bilo ocijenjeno kao previše otvoreno angažovanje za nezavisnost obje države, pa sam, pretpostavljam zbog toga, nakon godinu otišao sa tog mjesta za ambasadora SCG u Italiji. Ukratko, oba prijedloga sam prihvatio iz uvjerenja da mi pružaju priliku da se još više angažujem u prilog nezavisnosti Crne Gore. Zato sam na tim mjestima ostao kratko, po godinu dana.

POBJEDA: *Poslije toga se povlačite i posvećujete radu u Pokretu za nezavisnu Crnu Goru. Kakvu je ulogu Pokret imao i koliko je doprinio referendumskom rezultatu?*

LUKOVAC: Povukao sam se iz Rima kada smo, svi zajedno, u okviru Inicijativnog tijela, u kojem su bili predstavnici širokog spektra suverenističkih snaga, uključujući i predsjednike partija, dogovorili da formiramo Pokret, te da njime rukovode Savjet i Koordinaciono tijelo, koje sam, sa Radem Bojovićem vodio. To mi je, naravno, bilo neuporedivo važnije nego položaj u Rimu, a bilo je nespojivo da budem istovremeno na obje dužnosti. Pokret je odigrao ključnu ulogu u okupljanju svih suverenističkih snaga, u blagovremenom nametanju cilja referenduma o nezavisnosti pred sve instance – Crnu Goru, Srbiju, Evropsku uniju, u afirmisanju pozitivne kampanje, u mobilizaciji mladih, iseljenika, kao i neopredijeljenih. Samo takvim djelovanjem, koje je doprinijelo da se iskoriste baš svi resursi, nekako smo prešli tu, prvi put postavljenu, potrebnu većinu za nezavisnost od 55 procenata izašlih na glasanje. Suprotna opcija je, takođe, iskoristila do maksimuma svoje resurse. Ali je, na kraju, bila fer i doprinijela da se taj veliki, ali visoko rizičan proces završi u miru, na demokratski način, prvi put na našem trusnom prostoru, uz opšta priznanja svijeta i brza priznanja nezavisne Crne Gore.

POBJEDA: *Nedavno ste pokazali interes i za angažovanje u Forumu 2010. Da li je tu riječ o novom političkom subjektu na crnogorskoj sceni ili je razlog to što mislite da naše političke elite, u vlasti ili u opoziciji, nijesu spremne da odgovore zahtjevima savremenih procesa, pa im treba alternativa bez političkog predznaka?*

LUKOVAC: Ocjena je da nemamo dovoljno kritičkog dijaloga o krucijalnim pitanjima razvoja Crne Gore. A imamo dosta sposobnih, uglednih ljudi koji mogu dati doprinos promišljanju brojnih aspekata zbilje i perspektive Crne Gore. Umjesto da budu potisnuti na margine, ili proglašeni negativnim elementima društva, oni mogu konstruktivno učestvovati kroz oblike djelovanja Foruma. Namjera Foruma je da otvara te teme tako što će pokušati angažovati različita mišljenja stručnjaka, političkih aktera, kao i vlasti. I sve u namjeri da, ukazujući na nedostatke, probleme – predloži rješenja, alternative. Već to je nešto novo na političkoj sceni što može da doprinese većem angažmanu političke i šire javnosti o čemu bi trebalo da vode računa i donosioci odluka.

POBJEDA: *Prošle godine nijeste bili blagi u ocjeni kada su neki naši opozicioni lideri pisali i obraćali se stranim diplomatama kako bi prenijeli „stvarnu sliku” Crne Gore. Da li je tu riječ o „opanjavanju” vlastite države radi nekih političkih poena?*

LUKOVAC: Iznio sam mišljenje u odgovoru na pitanja koja su mi, u vezi sa tim, bila postavljena. Iz ličnog iskustva i procjene smatrao sam da je pogrešan put i uzaludan napor da se, kod pojedinih inostranih uticajnih centara, traži da oni nametnu promjene vlasti u Crnoj Gori. To je u suprotnosti sa osnovnim načelima međunarodnih odnosa, ali bi, u isto vrijeme, takav put bio veoma štetan za Crnu Goru kao državu i odnose u njoj. Ako su nam potrebne promjene, a jesu, one moraju doći iznutra, kroz konkurenciju programa okrenutih isključivo dobrobiti Crne Gore i jačanju države. Uz to, naši ljudi treba da steknu povjerenje u one koji te programe nude, da im je prvenstveno Crna Gora na srcu. A ne da se radi isključivo o borbi za vlast i to istih onih koji su, koliko juče, negirali Crnu Goru kao državu.

POBJEDA: *Odnosi sa Srbijom još su opterećeni izvjesnim teškoćama koje uglavnom stižu sa beogradskih adresa – od diplomatskih gafova do medijske satanizacije Crne Gore. Zašto se to dešava?*

LUKOVAC: Treba reći da je Srbija, u ličnosti njenog predsjednika Tadića, bila među prvima da prizna i čestita nezavisnost Crnoj Gori. Zbog objektivno velikog broja složenih pitanja odnosa dvije zemlje koje, sada kao nezavisne, treba da uredi, mislim da se moralo odmah ići na dogovor da se sami vrh dvije države – predsjednici sva tri najviša državna organa – angažuju u dogovoru o načelima na kojima će budući odnosi počivati, kao i o glavnim zadacima i načinu kako ih ostvarivati. Taj proces trebalo je zajednički kontrolisati, i ne dozvoliti incidentima i emotivnom reagovanju sa obje strane da ga dovedu u pitanje. Ni sada nije kasno da se krene tim putem. Moramo graditi dobre odnose sa Srbijom, to je u obostranom interesu.

POBJEDA: *Još krajem 2007. godine rekli ste da je nezavisnost Kosova neizbježna, iako tada to nije bio zvaničan stav crnogorske vlade. Kako iz današnje vizure gledate na sve što se dogodilo i događa u vezi sa Kosovom?*

LUKOVAC: Iznio sam realnu procjenu daljeg razvoja u vezi sa Kosovom, u svojstvu kopredsjednika Igmanske inicijative. Neizbježnost takvog razvoja je bila poznata i političkim činiocima Srbije, a to sam znao radeći zajedno sa njima u Savjetu ministara SCG. Samo oni nemaju snage da to javno saopšte i za to dobiju većinsku podršku glasača.

Kako dalje? Mislim da je dijalog, i to dijalog bez preduslova između Srbije i Kosova neophodan, pa i neizbježan. Nije realan povratak na pređašnje stanje, i to Srbija mora prihvatiti. Ali ni stabilnost, prosperitet i evropska perspektiva Kosova bez saradnje sa Srbijom i njene pune podrške. Na tim osnovama treba pregovarati o rješenju, o kompromisu, koji je realan i prihvatljiv za obje strane. Lično mislim da je takvo rješenje nemoguće na premisi da jedan dobije sve, a drugi ništa.

POBJEDA: Jedan ste od kopredsjednika Igmanske inicijative. Šta je suštinska uloga te asocijacije i koji su naredni koraci?

LUKOVAC: To je valjda jedina asocijacija stotinak nevladinih organizacija četiri države na čije godišnje sesije dolaze predsjednici država, parlamenata ili vlada, što govori o njenom značaju. Glavni njen smisao i angažman je da doprinosi obnavljanju odnosa, saradnje i povjerenja među državama koje su nedavno bile u sukobu. U tome je postigla vrijedne rezultate. Posljednji uspjeh je bilo obnavljanje mostova na relaciji Dubrovnik – Trebinje - Herceg Novi i susjednih opština, odnosno regija, kroz dogovor o zajedničkim projektima prekogranične saradnje.

POBJEDA: Šta su teme sesije u Sarajevu ovog vikenda?

LUKOVAC: U Sarajevu će, zajedno sa predsjednicima sve četiri države, Inicijativa usvojiti zajedničku izjavu o daljoj saradnji. Naša je namjera da se snažnije angažujemo u rješavanju problema sa kojima se BiH suočava, djelovanjem unutar nje, kod susjednih država i međunarodnih činilaca. Takođe i na uspostavljanju dijaloga između Srbije i Kosova. Nastojaćemo da podstaknemo uzajamnu pomoć četiri zemlje u savladavanju prepreka na putu evropskih integracija.

POBJEDA: Znatno dio vašeg društvenog, pa i političkog angažmana odnosi se i na oblast ekologije. Da li je Crna Gora moguća kao proklamovana ekološka država?

LUKOVAC: Smatrao sam da je od ogromnog značaja donošenje skupštinske deklaracije o Crnoj Gori kao ekološkoj državi, te odgovarajuće ustavno određenje. Usvojeni su relevantni dokumenti, kao što je Strategija održivog razvoja, formiran Nacionalni savjet, Kancelarija za održivi razvoj, puno se priča o održivom razvoju ekološke države. Nažalost, praksa ne prati takve deklaracije i lijepe riječi. Ono što se dešava je u dijametralnoj suprotnosti. Lipci, devastiranje prostora, betoniranje obale, divlje deponije i šljunkare svuda oko saobraćajnica, rasipanje energije. Stiče se utisak da smo zadovoljni samom činjenicom da smo Crnu Goru proglasili ekološkom državom, usvojili odgovarajuća dokumenta i zakone.

POBJEDA: Da li su stavovi „zelenih“ ponekad u konfliktu sa realnim razvojnim planovima Crne Gore?

LUKOVAC: Zeleni, kao i Forum NVO za održivi razvoj su prihvatili neminovnost korišćenja hidropotencijala za proizvodnju električne energije, kao i za stvaranje akumulacija vode. Ali hoćemo da budemo sigurni da je, između različitih rješenja, ponuđeno i odabrano ono najbolje, koje najmanje žrtvuje dragocjene ekosisteme.

POBJEDA: Samo nekoliko mjeseci nakon obnove nezavisnosti dobili ste ambadorski agroman u Zagrebu. Kako ocjenjuje odnose Crne Gore i Hrvatske u ovom postreferendumskom periodu?

LUKOVAC: Premda sam bio iznenađen prijedlogom da idem u Zagreb, s obzirom na ukupno iskustvo, prihvatio sam zbog političkog i profesionalnog izazova. Riječ je o susjedu gdje je Crna Gora bila dio politike i snaga koje su činile zlo, istovremeno prljajući velike stranice svoje istorije. Trebalo je doprinijeti nalaženju osnova za prevladavanje stvorenog nepovjerenja i jaza. Istovremeno, Hrvatska je najbolji partner Crne Gore na njenom putu integracija i afirmacije njene mediteranske dimenzije. Zato sam to prihvatio. Mislim da smo, u poređenju sa devedesetim godinama, veoma odmakli u mnogim oblastima i sada ti odnosi služe kao primjer dobrosusjedstva, uprkos tako opterećenim naslijeđem. Naravno, nezavisnost Crne Gore je takvoj orijentaciji dala potrebnu vjerodostojnost i snagu.

Goran Popović

VELJKU BULAJIĆU NAGRADA ZA ŽIVOTNO DJELO

Ministar kulture Republike Hrvatske, g. Božo Biškupić svečano je uručio – dana 19.6. u Velikoj čitaonici Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu – životne i godišnje nagrade „Vladimir Nazor“, najuglednije državne nagrade koje se dodjeljuju za ostvarenja na području književnosti, glazbe, filma, likovnih i primijenjenih umjetnosti, kazališne umjetnosti, arhitekture i urbanizma.

U području filmske umjetnosti, ovogodišnju nagradu „Vladimir Nazor“ za životno djelo dobio je (a na prijedlog komisije u sastavu: Krsto Papić-predsjednik, Ognjen Sviličić, Suzana Nikolić, Snježana Tribuson, Dejan Šorak, Bruno Kragić i Vera Zima) filmski redatelj Veljko Bulajić, autor mnogobrojnih filmova i dobitnik velikog broja domaćih i međunarodnih priznanja na prestižnim filmskim festivalima.

Najpoznatiji filmovi redatelja Veljka Bulajića su: „Vlak bez voznog reda“ (1959.), „Uzavreli grad“ (1961.), „Kozara“ (1962.) „Bitka na Neretvi“ (1969.), „Atentat u Sarajevu“ (1975.), „Veliki transport“ (1983.), „Obećana zemlja“ (1986.), „Libertas“ (2004) ... Neki od njih („Vlak bez voznog reda“, „Kozara“, „Bitka na Neretvi“) ubrajaju se u najgledanije filmove bivše države, ali i filmove koji su prikazivani diljem svijeta, uz izuzetan komercijalni uspjeh („Bitka na Neretvi“ bila je nominirana i za nagradu Oscar!). Osim više Zlatnih arena na Filmskom festivalu u Puli, V. Bulajić je dobitnik i prestižnih nagrada na međunarodnim filmskim festivalima: Zlatnog lava (Venecija), Zlatne nimfe (Monte Carlo), Zlatne medalje (Moskva), Zlatnog klasa (Valladolid) ...

JOŠ JEDNO PRIZNANJE LUKI LAGATORU

Prenosimo vijest da je Ministarstvo kulture Crne Gore nedavno dodijelilo Trinaestojulske nagrade za 2010. godinu (one se dodjeljuju za ostvarenja u svim oblastima stvaralaštva koja su od izuzetnog značaja za Crnu Goru) i da je Luka Lagator jedan od dobitnika te mu iskreno čestitamo i na tom visokom priznanju!

Na 15. međunarodnoj izložbi karikatura u Zagrebu, koju je Hrvatsko društvo karikaturista otvorilo 15.6. ove godine u Kuli Lotrščak na Gornjem gradu, drugu nagradu je dobio poznati crnogorski karikaturista i slikar Luka Lagator. Priznanje je, u ime autora, preuzeo g. Dušan Mišković, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb.

Na ovogodišnju izložbu, čija je tema bila „Muzeji/galerije“, pristiglo je 675 karikatura od 331 autora iz 58 zemalja, a odluku o nagradama donio je žiri u sastavu: Ivan Šarić, Frano Dulibić, Lidija Ivančević Španiček, Nataša Rašović i Damir Novak.

Slike Branislava Sekulića iz ciklusa „Mediteran“ u Zagrebu

SJEĆANJA NA DJETINJSTVO

BRANISLAV BANE SEKULIĆ

Rođen je 1952. godine. Završio je Fakultet likovnih umetnosti u Beogradu 1978., gdje je magistrirao 1980. Član je ULUCG od 1978. godine. Redovni je profesor na Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju. Pripadao je grupi „Generacija 9“. Živi i radi u Podgorici.

SAMOSTALNE IZLOŽBE

*1979. Galerija FLU, Beograd
1980. Galerija FLU, Beograd
1980. Moderna galerija, Titograd
1989. Galerija Doma omladine „Budo Tomović“, Titograd
1996. Galerija „Spinaker“, Herceg Novi
1996. Umjetnički paviljon, Podgorica
2001. „Al Galerija“, Podgorica
2003. Galerija „Spinaker“, Herceg Novi
2007. „Galerija Todorović“, Podgorica*

(od 1978. učestvovao je na više grupnih izložbi u zemlji i inostranstvu)

U Galeriji Kristofora Stankovića je, u organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb – a uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Zavoda za međunarodnu naučnu, prosvjetno-kulturnu i tehničku saradnju Crne Gore, te pod pokroviteljstvom Gradske skupštine Grada Zagreba – 14.6. otvorena, u okviru manifestacije „**Dani crnogorske kulture 2010**“, izložba slika crnogorskog akademskog slikara Branislava Sekulića.

Uzvanike i goste – među kojima su bili ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Nj.E. Goran Rakočević i prvi sekretar Ambasade g. Branislav Karadžić – pozdravili su predsjednik NZCH dr. sc. Radomir Pavićević, gospođa Slavica Perović, viši savjetnik u ZAMTES-u i mr. sc. Tatjana Holjevac, potpredsjednica skupštine Grada Zagreba, a nakon što je o najnovijem ciklusu gvaševa na papiru akademskog slikara B. Sekulića govorila likovna kritičarka Iva Körbler, gospođa Holjevac je i zvanično otvorila izložbu, koju će uskoro imati priliku da vide i riječani i splićani.

NAGRADE

*1978. Oktobarska nagrada grada Beograda za mlade, Beograd
1979. Nagrada Univerziteta umetnosti, Beograd
1980. Nagrada oslobođenja „19. decembar“, Titograd
1995. Nagrada na tradicionalnoj izložbi ULUCG, Podgorica
1996. Nagrada za najbolju izložbu u protekloj godini, Podgorica*

TREPERAVI SVIJET MEDITERANA

Sparina koja je u ponedjeljak pokrila Gornji grad osvježena je daškom mora koje nam je u svojim slikama donio Branislav Bane Sekulić. Treperav svijet Mediterana izražen kroz skoro poentilističku tehniku sitnim nanosima boje koje nam u svojoj međusobnoj igri dočaravaju ne samo koloritom bogat krajolik već i zrak zasićen mirisima biljaka: oleandara, kadulje, smilja ... te nas kroz te mirise vraća u trenutke djetinjstva, bezbrižnosti, u zaboravljene trenutke bosih nogu na crvenoj zemlji, u trenutke bez riječi i događanja koji skriveni leže negdje duboko potisnuti u podsvijesti da bi se ispred Sekulićevih slika probudili u svoj svojoj snazi.

Na Sekulićevim slikama dominira zemlja, ona vlada prostorom dok je nebo minimalizirano; kroz takav postav krajolika osjeća se slikareva povezanost, ukorijenjenost u tu oporu kamenu grudu, u rodni kraj, a istodobno i u svoju prošlost i prošlost onih koji su tu bili prije njega. Nebo je također i koloristički zanemareno, monokromno, dok je zemlja dočarana izrazitim bogatstvom boja – nježno ružičasta se pretapa u boju lavande, topli oker je još ugrijan crvenom, a zelena oživljava sivu boju kamena. Sve je zaigrano, toplo i svaki detalj u slici govori o slikarevoj ljubavi prema krajoliku koji slika i ta toplina izlazi iz okvira slike te nas suptilno, poetski dotiče budeći želju da sada opet negdje stanemo bosi na crvenu zemlju i nasmiješimo se.

Nataša Rašović

Prof. dr. sc. Dag Strpić:

„KARL MARX I POLITIČKA EKONOMIJA MODERNE“

Biblioteka „LUČA“

Pavle Jovanović
ZAPISI O POLITICI

Milan Popović
PROTIV STRUJE

Radovan Radonjić
MONTENEGRO:
DE TE FABULA NARATUR

Dragutin Lalović
DRŽAVE NA KUŠNJI

Dag Strpić
KARL MARX I POLITIČKA
EKONOMIJA MODERNE

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb predstavili su 24. maja, u Crnogorskom domu u Zagrebu, knjigu „*Karl Marx i politička ekonomija Moderne*“ prof. dr. sc. Daga Strpića. I ovu petu knjigu u okviru biblioteke „LUČA“ izdala je Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske uz suizdavaštvo Disputa d.o.o. iz Zagreba i uz finansijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. U predstavljanju knjige učestvovali su akademik Zvonimir Baletić, prof. dr. sc. Bogomir Kovač i prof. dr. sc. Dag Strpić, a moderator predstavljanja bio je prof. dr. sc. Dragutin Lalović koji je i urednik biblioteke „LUČA“.

Pozdravljajući sve prisutne u punoj sali Crnogorskog doma u Zagrebu – među kojima su bili predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske gospodin Aleksandar Tolnauer, gospodin Tomislav Badovinac i veliki broj znanstvenih radnika s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, čijim je profesorima autor i posvetio knjigu uz zahvalu: „*Naučili su nas učiti i oslobodili nas za samostalno mišljenje i istraživanje*“ – prof. dr. sc. Dragutin Lalović je najprije istakao, budući da je *«luča [svjetlost, fr. lumière]* zaštićeni znak u našoj, crnogorskoj kolektivnoj memoriji», zašto se biblioteka koju on uređuje tako zove: „*LUČA*“ je oznaka za biblioteku koja ima prosvjetiteljske ambicije; te ambicije se očituju u starom sloganu kojim je Kant objasnio što je to Prosvjetiteljstvo [*Siècle des lumières*]: *Usudi se misliti!* Ja se usuđujem misliti da su sve knjige koje smo do sada objavili bile u tom znaku, u znaku autora koji se usuđuju misliti.» Nakon što je pojasnio „otkud Dag Strpić među Crnogorcima“: «Biblioteka jest zamišljena da bude biblioteka koja neće prezentirati samo mišljenje (i ne samo politološko mišljenje ili pravno, odnosno društveno, znanstveno ...) naših crnogorskih autora, nego će obuhvatiti autore iz cijelog ovog regiona, pa je onda logično – s obzirom na to da sam ja trebalo da poslužim sa četvrtom knjigom kao neka vrsta mosta – da smo sada prešli na naše domaće, hrvatske autore i ja sa najvećim zadovoljstvom mogu konstatirati da nam se pridružio prof. Strpić, a u planu je i knjiga prof. Prpića», prof. Lalović je, prepuštajući riječ prvom predstavljaču akademiku Zvonimiru Baletiću, naglasio da je on «naš veliki profesor i prvi mentor profesoru Strpiću iz političke ekonomije» i podsjetio da su svojevremeno generacije studenata učile po knjizi prof. Baletića „*Marksistička teorija ekonomskih kriza*“.

Je li aktualna svjetska kriza tek pad Wall Streeta koji je uzdrmao svijet ili je sama osnova moderne civilizacije dovedena u krizu?

Je li u krizi Moderna, način događanja razvoja u posljednjih 500 ili 1000 godina?

Što je i kamo vodi način proizvodnje kapitala?

Nisu li konkurencija na tržištu i njezina državna regulacija međusobno organski povezani?

Nisu li ciklusi socijalnih, državno-društvenih, a ne samo privrednih konjunktura i kriza - još uvijek onaj ritam kojim se događa povijest?

Je li moderna država-nacija doista prevladana suvremenim globalizacijskim trendovima?

Akademik Zvonimir Baletić: NE BITI ROB UNAPRIJED SMIŠLJENE DOKTRINE!

Istakavši na početku svog izlaganja kako je «ekonomija jedna vrlo složena znanost i teško je nositi se s njome, zato jer zadire u sva područja, ali i drugi zadiru u njeno područje», akademik Baletić je nastavio:

«Teško je napraviti granicu između onoga što je ekonomija i onoga što je sociologija, što je politologija itd., pa je nekakav pokušaj pomirenja između tih znanosti, koliko god je poželjan, toliko je i težak i kontradiktoran. Teško je o tome razgovarati da se ne izgubimo u nekakvom holizmu, u nekakvoj opštoj društvenoj znanosti. To je bio ideal 19. stoljeća (jedna znanost – društvena znanost); no, razvoj nije išao tim putem, nego se svaka znanost razvijala sama po sebi, ali je granica između različitih znanosti uvijek ostajala „bojno polje“. To je slučaj i sa knjigom prof. Strpića: tu vidimo kako ekonomija od 18. stoljeća, od njenog utemeljenja do danas nikako da se „izvuče“ iz polemika o tome gdje ona počinje i šta ta znanost znači u današnjim prilikama. Da li je ono što se govorilo prije 100-150 godina uopće relevantno za današnji dan ili nije?»

Napominjući kako su «ekonomisti (ili bar jedan veliki njihov broj) strogi logičari, koji bi htjeli stvoriti model, jednu „tvrdu“ znanost koja bi davala sustave planiranja i sustave ekonomske politike», prof. Baletić je naglasio da sa druge strane «ta materija koju oni izučavaju suviše lako stvara razne moguće simbioze i u tom pogledu i knjiga prof. Strpića je pokušaj jedne simbioze, ali takve da se, uz pomoć drugih znanosti, obrati problemima današnjice», a potom je podsjetio da smo – samo nekoliko godina nakon što se vjerovalo da imamo jedan ekonomski model za cijeli svijet – doživjeli ekonomsku krizu koja se može uspoređivati samo s krizom tridesetih godina prošloga stoljeća te je za današnju krizu rekao:

«Mi je još nismo vidjeli: niti njenu dubinu, niti njenu širinu ni njeno trajanje. Šta će biti s njom, šta mi možemo iz toga naučiti i šta nam znanost može reći – na to je doista vrlo teško odgovoriti. Zato danas se time baviti, znači više postavljati pitanja nego davati odgovore. Ja mislim da je prof. Strpić na korice knjige pobrojio dovoljno tih pitanja da ćete, ako ih pogledate, vidjeti u kojem se zapravo „metežu“ ekonomija danas kreće, u nastojanju da izvuče nešto racionalno, nešto što bi moglo biti korisno. U tom pogledu se je nametnulo i pitanje Marxa. Marx – kao jedna ikona iz 19. stoljeća i čak

dvije trećine 20. stoljeća – u svijetu je takvo jedno ime da je nemoguće govoriti o modernim vremenima i o modernome društvu a da se ne govori i o Marxu i o onome što se pokušalo na osnovu Marxove teorije izgraditi. Međutim, problem je danas dvostruko teži zato što se taj sustav koji se gradio na Marxu naglo i neobjašnjivo urušio, tako da više nemamo pravi sustav koji bi odgovarao Marxovim teorijama (čak ni u Kini). Vidimo da su na onim prostorima koji su imali iskustvo marksističke teorije, marksističke doktrine i politike, da su tu pobijedila suprotna stajališta, suprotne teorije, a ono što je od marksizma ostalo uglavnom živi među intelektualnim krugovima Zapada više nego Istoka.»

Potom je prof. Baletić postavio pitanje: «Gdje se izgubio Marx?» – pojašnjavajući kako je Marx stavljen u stranu ne samo u političkom, nego i u teorijskom smislu i kako ga je (kao i mnoge teorije) zahvatio ciklus nestajanja – a zatim je kazao kako bi se moglo razmatrati da li ima dovoljno osnove za neko „oživljavanje“ Marxa, napominjući kako ga vlastita istraživanja upućuju na jedan umjereni stav, jer se mora priznati sljedeća činjenica:

«U društvenom životu nema nikakve izdvojene cjeline, sve je na neki način povezano, ali nije povezano toliko preko pojedinih znanosti, koliko kroz povijest samu! Povijest sama kombinira sve te aspekte, pa to onda razmatraju različite znanosti i u tom smislu je pitanje povijesti, znanja povijesti nešto što je neophodno ne samo za ekonomiju, nego isto tako i za druge znanosti. Upravo povijest upućuje na potrebu koordinacije i suradnje između različitih znanosti.»

Navodeći kako danas postoje i drugi autori koji smatraju kako ne možemo gledati isključivo ekonomiju, nego i sve ono što određuje društvene institucije, njihov razvoj i napredak društva (zastupajući tako evolucionističku poziciju: «učimo iz povijesti, nemojmo očekivati neke čiste modele, budimo samokritični, prepoznavajmo ono što vuče civilizaciju naprijed i što osigurava čovječanstvu neku sigurnost i neki probitak»), akademik Baletić je nastavio:

«Ali, za čudo jedno, takav stav je postojao i početkom 19. stoljeća. Sismondi [J.C.L. Simonde de, 1773-1842] je prvi osporio Ricarda. On je pedeset godina prije Marxa ukazivao na sva ograničenja koja nameće klasična škola. Marx ga je čitao i ponekad hvalio, ali ga nije htio prihvatiti, jer se to nije slagalo sa njegovim revolucionarnim zanosom i sa njegovom vjerom u industrijski razvitak kao nosilac moderne povijesti. Danas bi bilo korisno kada bi se obnovio razgovor o Sismondiju (koji je bio i veliki povjesničar!) i o njegovom načinu mišljenja, jer mislim da je upravo on dao temelje za ono što bi se moglo nazvati Postmoderna. On nije bio taj koji se vezao za jednu ideju, za jednu doktrinu, za jednu ideologiju. Ako tražimo gdje je Marx, gdje je Ricardo, gdje su drugi ekonomisti, trebalo bi ići šire: istraživati područja koja su još otvorena, koja su još relevantna i iz kojih bismo možda mogli iskoristiti mnogo više, posebno danas. Iako sam ja doktorirao na Marxovoj teoriji kriza, kad se vratim Sismondiju mogu reći da je on prvi teoretičar ekonomske krize. I ako posmatramo njegovo gledanje na ekonomsku krizu, na način kako treba upravljati krizom, gdje su izvori krize i gdje je moguće djelovanje protiv krize, mi možemo kod Sismondija naći daleko inspirativnije tekstove nego kod bilo kojega drugoga ekonomiste.»

Ističući na kraju svog izlaganja kako se pri proučavanju Karla Marxa i političke ekonomije Moderne «mora ići šire od onih pisaca koji su bili deklarirani marksisti u prošlim godinama, jer i oni sami u određenoj mjeri reteriraju od oštrog, revolucionarnoga, proleterskoga gledanja na budućnost», akademik Baletić je zaključio da:

«To ne znači da današnji problemi društva nisu jednako oštri, jednako komplicirani, možda i više nego u 19. stoljeću i naša neizvjesnost (koju nameće ekonomski razvoj u svijetu) je možda pogubnija u današnje vrijeme nego što je bila u Marxovo vrijeme. Prema tome, ne možemo očekivati nekakvu teoriju revolucije niti teoriju nekakvoga naglog preokreta. Moramo se okrenuti konkretnim istraživanjima i pri tom ne biti rob nikakve unaprijed smišljene doktrine! U tom smislu bi trebalo rehabilitirati političku ekonomiju, jer u njoj ima puno nasljeđa koje bi se moglo oživjeti!»

Prof. dr. sc. Bogomir Kovač: EKONOMIJA SE IDEOLOGIZIRALA

Prof. dr. sc. Bogomir Kovač – profesor na Ekonomskom fakultetu u Ljubljani kojeg je prof. Lalović predstavio kao autora 250 članaka i 8 knjiga, među kojima i knjige „Način proizvodnje i kritika političke ekonomije“ objavljene samo na hrvatskom jeziku – na početku svog izlaganja je naglasio da je knjiga prof. Strpića važna prvenstveno zbog pitanja koja postavlja u prednji plan:

«Knjiga govori o tome kako danas možemo teorijski otvoriti prava pitanja za krizu savremenog kapitalizma, krizu na koju zapravo nemamo odgovora ni u okviru političkih nauka, ni u okviru ekonomskih nauka, ni u okviru socioloških nauka itd. Prema tome, to je zapravo kriza identiteta ljudi, a posebno naučnika koji su tako daleko stigli u dvadesetom vijeku da smo se rasparcelirali, „feudalizirali“ smo nauku u svijetu koji je zasnovan na političko-ekonomskim procesima globalizacije. Naš proces bio je retrogradan i zbog toga danas nemamo odgovor na pitanja koja su ispred nas.»

Dajući uputu kako bi knjigu trebalo čitati od trećeg dijela prema prvom, kako bi se tek na kraju otvorila teorijska pitanja, prof. Kovač je nastavio:

«Mi se sada nalazimo, u teorijskom smislu, u takvoj globalnoj, sistemskoj krizi koja je tek na početku: ona je počela na financijskom djelu, prenijela se u javni sektor, a sada dolazi dužnička kriza država itd. To je jedan proces koji je ispred nas, koji će trajati otprilike do 2020. godine (a možda i duže), tako da uz taj proces treba naći nekakvu teorijsku razinu na kojoj bi se on mogao analizirati. Rasprava koja se sada razvila još nije dosegla razinu rasprave iz tridesetih godina, premda je sadašnja kriza po svojoj dubini, po svojoj sistemskoj širini usporediva sa velikom krizom, velikom depresijom krajem dvadesetih godina dvadesetog stoljeća.»

Nastojeći da objasni zašto u ovom trenutku nismo došli do te razine diskusije, prof. Kovač je rekao:

«Ili kriza još nije stigla do te dubine ili nema političkog interesa za to; ali nema ni korporativnih interesa. Prema tome, nema interesa da bi neko pokrenuo nauku kako bi nešto stvorila i sad smo na izvestan način tamo gdje smo nekad bili: da li mi imamo snage da stvorimo nešto za šta nema potraživanja na tržištu znanja. To je pokušaj koji je prof. Strpić napravio.»

Napominjući kako politička ekonomija u klasičnom smislu više ne postoji, prof. Kovač je istakao kako je ona (ako se gleda od Hobbesa do Hegela, pa do Smitha i dalje) polako postala glavna ideologija tržišnog društva i naglasio:

«U 20. stoljeću ekonomija je više u službi pragmatizma – rješavanja problema, a ne postavljanja i definiranja problema i otvaranja alternativnih rješenja. Teorijski ona je potpuno opstruirana. Ekonomija je u dvadesetom stoljeću zatvorila pitanja i postala je više ideologija nego nauka, posebno u posljednjih 40 godina. Ono što se desilo u okviru neoliberalne ekonomske škole bilo je fokusiranje na nekakve recepture, na način kojim rješavati pragmatične ekonomske probleme: od inflacije, do dugova, do restrukturacije ekonomskih sistema, do onoga što je poslije 90. godine predstavljalo

tzv. washingtonski konsenzus, koji je htio globalno riješiti stvari. I nije bilo ni desne ni lijeve političke snage koja bi iz toga izišla!»

Navodeći kako je u devedestim godinama u svijetu postojao snažan skup tzv. lijevih, demokratskih stranaka (od Clintona do Schredera, Blaira itd.) i kako se pisalo o „velikom trećem putu“ ali da se od toga nije ništa desilo, prof. Kovač je istakao:

«Zato mislim da je prof. Strpić, sa tim što je počeo i sa pitanjima koja je otvorio, na pravom putu da pokaže teorijski okvir u kom bismo morali voditi savremenu diskusiju ako želimo rješavati probleme. Sve što se sada radi sa krizom u institucionalnom i političko-ekonomskom smislu je pogrešna stvar i normalno je da se kriza produbljava umjesto da se rješava. Nije problem u tome da ne možemo kupiti teoriju. One postoje, ali se ne žele ili se ne čuju.»

Podsjećajući kako se nakon „Komunističkog manifesta“ (1848) vjerovalo «kako ćemo biti grobari kapitalizma, kako kapitalizam propada (ili objektivno ili ćemo ga rušiti subjektivno)», ali i kako je, suprotno tome, dvadeset godina kasnije Marx u „Kapitalu I-III“ dao teoriju razvoja kapitalizma (što je, dakle, potpuno drukčija koncepcija od one koja se obično vezuje za Marxa!), prof. Kovač se osvrnuo i na pitanje šta raditi sa robnom proizvodnjom i da li se ona može izdvojiti iz kapitalizma (jer bi se onda imao tržišni sistem koji nije kapitalizam!) te naglasio kako je zapravo osnovno pitanje kakva reforma i kakav sustav kapitalizma danas treba i precizirao:

«Teorija vrijednosti je nešto što može objasniti jako važnu trijadu: ispod vrijednosti imamo vrijednosni sustav, a iznad vrijednosti imamo cijene. Zato nema smisla gubiti vrijeme između cijena i vrijednosti jer je suština stvari između vrijednosti i vrijednosnog sustava. To je bitno, a o tome teorija nije ništa rekla! Treba postaviti pravo pitanje: kakav mora biti danas tržišni sustav?»

Podvlačeći kako je suština u tome na koji način regulirati tržište, na koji način ukomponirati finansijski sustav i na koji način postaviti vrijednosni sustav u okviru kojeg institucije mogu djelovati, prof. Kovač je i postavio pitanje i dao odgovor: «Zašto Evropa ima probleme? Zbog vrijednosnog sustava, ne zbog vrijednosti i cijena. I u tome je ona pogriješila!», a onda je nastavio:

«Ja mislim da je Marx otvorio prava pitanja, ali njegov odgovor na kraju nije bio precizan ili nije mogao biti precizan. On je na neki način ostao na pola puta, ali ono što je važno jeste da je objasnio dinamički karakter kapitalizma, unutrašnju transformaciju kapitalizma što danas treba razumjeti. Danas znamo da treba transformirati kapitalizam, da kapitalizam zapravo možemo transformirati tako da institucionalno robnu proizvodnju apsolutno pretransformišemo. Da li ćemo doći do participativnog kapitalizma ili nečeg drugog pitanje je, ali kazino kapitalizam onakvog tipa kakav smo imali ne može funkcionirati, jer je on producirao krize već 16-17 godina i sad je kraj te priče!»

Na kraju svog izlaganja prof. Kovač je, govoreći da je sistem u krizi i iznoseći uvjerenje da će preživjeti, naglasio važnost sljedeće činjenice:

«Imamo uvid u to da razumijemo transformacionalni sustav, ciklički, dinamički koncept. Prof. Strpić je otvorio ta pitanja i time čime je završio ovu knjigu, mogao bi otpočeti novu knjigu. Sa shemom koja je sada samo lapidarno postavljena, on otvara veliku diskusiju i to ne samo strukturiranja savremenog društva; treba naći novu društvenu ravnotežu između velikih sustava (što nam najbolje pokazuju finansijski tokovi, tokovi robe i usluga, tržište rada ...). Time će se riješiti i pitanje nove, inkluzivne, socijalne države, što će promijeniti sadržaj savremenog kapitalizma, pa ćemo doći do toga da korporacije i poduzeća ne mogu više funkcionirati kao odvojene sile i onda smo na putu ka nečemu što bismo mogli zvati novi kapitalizam, a ono što je prof. Strpić uradio dobar je put da nam pokaže smjer i svi treba da gledamo kako i na koji način, svak sa svoje strane, možemo tome doprinijeti ili teorijskim stavom ili praktičnim djelovanjem.»

Prof. dr. sc. Dag Strpić: KRIZA MODERNE

Sam autor knjige, prof. dr. sc. Dag Strpić – za kojeg je prof. Lalović, dajući mu na kraju riječ, kazao da je «naš vodeći politolog i politekonomist koji ima iznimni talent da se suvereno kreće kako na planu fundamentalnih pojmovnih istraživanja tako i na planu dijagnoze i terapeutike suvremene krize» – najprije je toplo zahvalio predgovornicima «na lijepim riječima ne samo na temu knjige, nego i na poticajnim upozorenjima o čemu bi trebalo razgovarati u knjigama ne samo nas koji smo ovdje okupljeni (a sigurno ovdje ima dvadesetak autora koji upravo „pletu tkanje“ svojih knjiga na neke od tema koje su u dvorani dodirnuti!)», potom je zahvalio nakladnicima: NZCH i Disputu te uredniku biblioteke, a onda naglasio kako je knjiga posvećena njegovim profesorima na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu u razdoblju 1965. – 1990., tj. u dugačkom razdoblju između njegovog upisa na fakultet do odbrane doktorata, što bi moglo izgledati kao formalna zahvala, ali je zapravo riječ o oštroj, polemičkoj zahvali jer se knjigom željelo dokazati i da je to bio izniman fakultet političkih znanosti u pomenutom vremenskom periodu. Zatim je o samoj svojoj knjizi prof. Strpić kazao:

«Ovdje nećete naći nekakvih ocjena Marxova rada i usporedbi sa drugim autorima, već više jedan *via facti* pristup, koji inzistira na faktima koji su bili zanemareni u teoriji koja se bavila Marxom (posebno u *main stream* teorijama, kako istočnim tako i zapadnim).»

i napomenuo kako se on nastavlja na rad nekih teoretičara koji su pokazali da Marxova teorija (po Marxovim vlastitim riječima!) nije teorija koja je primijenljiva u operativnoj političkoekonomskoj analizi, nego da za takvu primjenu ostaje još cijeli niz teoretskih poslova koje je trebalo obaviti, a Marxu to nije pošlo za rukom. Potom je prof. Strpić istakao kako mu je Marx bio mnogo više zanimljiv zbog učinjenih naznaka kako bi se prelazilo na teoriju tržišta i cijena (i nadasve kako bi se, sa stanovišta Marxovog cjelokupnog pristupa društvenim problemima, trebala na tom putu izvoditi čuvena politička teorija i teorija države!), a zatim nastavio:

«Meni je Marx najzanimljiviji danas uopće zato – a mislim da je sa stanovišta upravo analize suvremene krize to znanstveno jedno od, bar metodološki, najvažnijih pitanja – što je Marx jedan od autora (sigurno nije i jedini!) koji nam otvara, na jedan sustavan način, pristup klasičnim, fundamentalnim teorijama modernoga društva ili Moderne, prije svega Thomasa Hobbesa i Adama Smitha.»

Ističući kako je naoko možda paradoksalan način na koji se odlučio za strukturu knjige, prof. Strpić je kazao i sljedeće:

«Veći broj naslova, ali manji broj stranica knjige se odnosi na samoga Marxa; veći dio knjige se odnosi na suvremene probleme, na probleme formiranja modernih država i nacija, na probleme političkih ciklusa, na probleme socijalnih ciklusa (koji su, po ideji i po njegovom projektu, bili dospjeli u žarište Marxova interesa, ali nisu bili dospjeli u žarište njegovog rada i obavljenoga posla). To je zato što je naprosto ova aktualna kriza (od 2007. do danas i dalje) vjerojatno, kriza ne samo koja ima karakter fluktuacije ekonomskih kretanja, nego se radi, po mome sudu, o krizi same Moderne!»

Obilježavanje Dana nezavisnosti u Sloveniji

BILO JE ZADOVOLJSTVO BITI CRNOGORAC

22. MAJA U KRANJU

Crnogorsko veče, u organizaciji Crnogorskog kulturno-prosvjetnog i sportskog društva „MORAČA“, u Kranju, 22.5.2010., a u povodu obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore okupilo je veliki broj uzvanika i gostiju. Uz domaćine CKPSD „MORAČA“ iz Kranja i Zavičajno društvo Plava i Gusinja „IZVOR“ iz Kranja, svečanosti su prisustvovali i brojni gosti iz Hrvatske, Srbije i Slovenije, iz Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske: članovi Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ iz Zagreba i Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeke, članovi Udruženja Crnogoraca Srbije „KRSTAŠ“ iz Lovćenca, kao i članovi crnogorskih udruženja iz Ljubljane. Nakon pozdravnih govora predsjednika CKPSD „MORAČA“ Čeda Đukanovića, predsjednika NZCH dr. sc. Radomira Pavićevića i predsjednika UCS „KRSTAŠ“ Nenada Stevovića u kulturnom dijelu programa nastupili su: folklorna i pjevačka grupa CKPSD „MORAČA“ Kranj, folklor ZD Plava i Gusinja „IZVOR“ Kranj, članovi CKPD „PRINCEZA KSENIJA“ iz Lovćenca; Pjevački zbor „Montenegro“, Ženski zbor „Bulbuli“ iz Zagreba i Pjevački zbor „Montenegrine“ iz Rijeke, koji su kroz pjesmu, ples i recital, predstavili dio bogate tradicije i kulture matične nam domovine, kao i način njihovog očuvanja i njegovanja u sredinama življenja. Očuvati i prenijeti to na drugu, treću i ostale generacije iseljenika je smisao postojanja i djelovanja svih iseljeničkih udruženja, kako reče mali Maksim Stevović iz Lovćenca u recitalu „*Blago na dar*“:

*„I sve tako kroz vjekove
Zborili su naši preci
A i ja ću sve to blago
Da poklonim svojoj deci!“*

Prepuna dvorana Kokrica (Brdo kod Kranja), domaćinski domaćin Čedo Đukanović, deca iz Kranja, deca iz Lovćenca, dašak Crne Gore, emocija ... obilježili su ovo prekrasno veče.

Posebna zahvalnost domaćinima na organizaciji i svemu ostalom jer je 22.5.2010. u Kranju bilo zadovoljstvo biti Crnogorac ili porijeklom iz Crne Gore.

(v. i fotografije na str. 43)

Postavljeni temelji novog povezivanja crnogorskih iseljenika u Evropi

Susretom u Kranju započeo je proces novog i drugačijeg, u odnosu na sve dosadašnje oblike, povezivanja udruženja crnogorskih iseljenika, onih koji kao državljani evropskih država trajno borave izvan Crne Gore. Novi uslovi, novo vrijeme traži i nove oblike povezivanja iseljenika. To povezivanje na evropskom, a kasnije po mogućnost i šire na svjetskom nivou, započelo je od temelja, od udruženja (ne statutarne norme), i to prvenstveno krovnih, onih koji okupljaju najveći broj iseljenika ne samo u formalnom smislu, kao članovi, već u sadržajnom na nizu aktivnosti i događanja posvećenih očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta.

Tri udruženja: CKPSD „MORAČA“ iz Kranja, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske iz Zagreba i Udruženje Crnogoraca Srbije „KRSTAŠ“ iz Lovćenca uz podršku ZD Plava i Gusinja „IZVOR“ iz Kranja na konkretnom programu otpočeli su s realizacijom dogovora sa sastanka održanog 6.3.2010. godine u Zagrebu.

– Nije na nama koji smo vani da raspravljamo i rješavamo stvari u Crnoj Gori, već da svoje umijeće i resurse koje imamo po svijetu usmjerimo na očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta u sredinama u kojima živimo kao novog motivacionog faktora koji će nas i povezivati u šire asocijacije sa ciljem: Očuvanja i zaštita nacionalnog i kulturnog identiteta; pomoć udruženjima za ostvarivanje te osnovne uloge; pomoć matičnoj domovini kroz sistem lobiranja, kako udruženja tako i pojedinaca, koristeći svoju poziciju i položaj, odnosno ugled u sredinama življenja; međusobna pomoć na realizaciji i ostvarivanju prava koja nam u sredinama življenja pripadaju temeljem zakonskih i ustavnih odrednica; međusobni kontakti i razmjena iskustava.

Pravno uobličavanje i uspostavljanje formalne strukture regulacije međusobnih odnosa nije prioritet u ovom trenutku jer, po naznačenim kriterijima ovakva asocijacija na najvišem nivou isključivo koordinira, ne naređuje i ne donosi obavezujuće odluke. Osnovno mjerilo njenog postojanja, djelovanja i članstva će biti i jesu aktivnosti na očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta – zaključci su susreta u Kranju.

Danilo Ivezić

ZABILJEŠKA SA SASTANKA ODRŽANOG 6. 3. 2010. U ZAGREBU

(prisutni: članovi Predsjedništva NZCH i predsjednici udruga članica NZCH; Čedo Đukanović - predsjednik CKPSD „MORAČA“, Kranj; Nenad Stevović - predsjednik Udruženja Crnogoraca Srbije „KRSTAŠ“, Lovćenac i Ramiz Nikočević - član Predsjedništva ZD Plava i Gusinja „IZVOR“ Kranj)

Danilo Ivezić, tajnik NZCH, je u par informacija iznio osnovnu svrhu i namjeru sastanka, kao početak u povezivanju i zajedničkom djelovanju crnogorskih iseljenika, kao i osnovnog upoznavanja s problemima i teškoćama s kojima se crnogorska udruženja susreću u svom djelovanju u okviru država svoga djelovanja, ali i problemima u komunikaciji s institucijama matične države. Posebno je naglasio da su raniji pokušaji i oblici povezivanja crnogorskih iseljenika, na svjetskom i europskom nivou propadali i to prvenstveno zbog nepostojanja jasne strategije djelovanja, nedefiniranosti članstva, neujednačenosti kriterija, nepostojanja jasne programske orijentacije, sastančenju radi sastančenja prevelikim osobnim „ambicijama“, onih iz rukovodstva koji su privatizirali i funkciju i udruženje. Povezivanje na evropskom nivou i šire na svjetskom nužno je raditi odozdo, od udruženja i to prvenstveno krovnih, onih koji okupljaju najveći broj iseljenika ne samo u formalnom smislu, kao članovi, već u sadržajnom na nizu aktivnosti i događanja posvećenih očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta. Posebno treba praviti razliku između tzv „zavičajnih klubova“ onih koji su na privremenom radu i udruženja iseljenika s trajnim mjestom boravka u državama svoga izbora. Povezivanjem se ne može i ne smije ugrožavati ili na bilo koji način dovoditi ono što se naziva osobnost udruženja- njegova zakonska (Ustavna) pozicija u državi djelovanja i specifičnost. Sjedište europskog udruženja treba biti u nekoj od država članica EU, po mogućnosti Bruxelles.

Temeljni ciljevi nove asocijacije: Očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta, pomoć udruženjima za ostvarivanje svoje osnovne uloge, pomoć matičnoj domovini kroz sistem lobiranja, kako udruženje tako i pojedinaca, koristeći svoju poziciju i položaj, odnosno ugled u sredinama življenja, uzajamna pomoć na realizaciji i ostvarivanju prava koja nam u sredinama življenja pripadaju temeljem zakonskih i ustavnih odrednica, međusobni kontakti i razmjena iskustava. Asocijacija na najvišem nivou isključivo koordinira, ne naređuje i donosi obvezujuće odluke.

Na kraju je izrazio želju da je ovaj susret početak nove proširene suradnje i nastavak kvalitetnih odnosa koji su već uspostavljeni s crnogorskim iseljenicima u Sloveniji (između NZCH i CKPSD „MORAČA“ i ZD Plava i Gusinja „IZVOR“ iz Kranja).

Čedo Đukanović, predsjednik CKPSD „MORAČA“ je, pozdravljajući prisutne i prenoseći pozdrave članova iz Kranja, posebno istakao suradnju koja je ostvarena na relaciji NZCH, „MORAČA“, „IZVOR“, koja traje deset godina i koja bi po svemu trebala biti primjer ostalim udruženjima crnogorskih iseljenika u Evropi i šire. Istakao je da se osjeća dijelom „ove kuće“ i sve ono što je ovđe dobro, dobro je i u Kranju, a ono što je loše je i dio slabosti njih u Kranju.

Govoreći o aktivnostima, iz ranijeg perioda, vezanih na povezivanje iseljeničtva na evropskom nivou, kao aktivni učesnik, naznačio je da je ulazio u te procese sa željom povezivanja i zajedničkog djelovanja, na ostvarivanju one osnovne funkcije očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta, ali nažalost sve se to pretvorilo u nešto drugo. Bitnije su bile članarine i kotizacija, uvijek priča o parama, funkcijama, nego zajednički programi i rješavanje problema. Ispostavilo se na kraju da ta asocijacija koja je „djelovala“

godinama nije čak ni registrovana. Ista priča ponovljena je i kod formiranja nove asocijacije u Podgorici. Njegovo ponovno inzistiranje na temeljnim odrednicama i jasnoj definiciji rada takvog udruženja nije naišlo na odaziv, pa se Društvo „MORAČA“ povuklo iz takve asocijacije, bez obzira na sve pritiske kojima je bio izložen.

U Sloveniji se počinju dešavati slični procesi kao u Hrvatskoj: niču nova udruženja s istim predsjednicima i ljudima u rukovodstvu s dva-tri člana. Ta udruženja svoju aktivnost počinju usmjeravati prema Ambasadi Crne Gore u Republici Sloveniji, koja bi trebala, po njima, rješavati probleme crnogorskih iseljenika u Sloveniji. Zaboravljaju da smo državljani Slovenije i da svoje probleme trebamo rješavati u kontaktu s institucijama države Slovenije, a ne Crne Gore.

Pozvao je na daljnju saradnju i zahvalio NZCH na otvaranju prostora za predstavljanje društava „MORAČA“ i „IZVOR“ na događanjima i aktivnostima u Hrvatskoj kao i u „Crnogorskom glasniku“.

Nenad Stevović, predsjednik Udruženja Crnogoraca Srbije „KRSTAŠ“ je izražavajući zadovoljstvo susretom u Zagrebu, naglasio da je suštinsko pitanje svih djelovanja kako i na koji način očuvati nacionalni i kulturni identitet s obzirom na vrijeme u kojem živimo i s obzirom na okruženje. Mali narodi, kao naš, uvijek su u opasnosti izgubiti nacionalni identitet, pa je stoga nužno pronaći model, koji će odgovoriti toj permanentnoj opasnosti kojoj smo izloženi mi van Crne Gore, ali i u samoj Crnoj Gori. Nije na nama koji smo vani da raspravljamo i rješavamo stvari u Crnoj Gori, već da svoje umijeće i resurse koje imamo po svijetu usmjerimo na očuvanju nacionalnog i kulturnog identiteta u sredinama u kojima živimo.

Stevović je prisutne u najkraćim crtama upoznao s karakteristikama organizacije, djelovanja i problemima Udruženja na čijem je čelu. U Udruženju Crnogoraca „KRSTAŠ“ su još četiri udruženja i ono je krovna organizacija u Srbiji, a djeluje na čitavom teritoriju Republike. Crnogorci u Srbiji žive u svim opštinama, osim jedne (broj Crnogoraca po popisu stanovništva iz 2002. u Srbiji je oko 65.000) što određuje karakter i sadržaj rada udruženja.

Razlog odaziva ovom sastanku vidi u ponovnom pokušaju realizacije ideje okupljanja iseljenika u novo Evropsko udruženje, pronalaženja novog motivacionog faktora koji će nas povezivati i u isto vrijeme održavati tu asocijaciju.

Ono što se do sada dešavalo je putokaz daljnjeg djelovanja: prvo - znamo sa kim možemo, a sa kim ne, drugo - ne moramo ponavljati iste greške i treće - potrebno je razmišljati vizionarski. Pravljenje ovakve organizacije je kompleksan posao. Ne treba raditi tako da svako udruženje može da uđe u asocijaciju, već krenuti od krovnih udruženja unutar. Nova organizacija ne treba imati nikakve veze s postojećim organizacijama pa tako ni s imenom, jer se gradi nova organizacija. Na osnivačima je da utvrde kriterije po kojima će se uključivati udruženja iz ostalih država vodeći računa o prethodnom da to budu krovne organizacije. Na taj način bi se izbjeglo usitnjavanje i mogućnost uključivanja velikog broja udruženja. Za početak nije bitan broj, može se krenuti i od tri udruženja, pa polako nadograđivati strukturu. Graditi ne od krova već od temelja.

Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji "Crnogorskog glasnika" na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista.

Tekstovi nijesu lektorirani te se ispričavamo autorima i čitateljima.

Ovaj broj "Crnogorskog glasnika" tiskan je uz potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

KRIVOKAPIĆ POLOŽIO VIJENAC NA LOVĆENU

Predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić položio je 21. maja u podne vijenac u Mauzoleju Petra Drugog Petrovića Njegoša na Lovćenu, a povodom četvrte godišnjice obnove crnogorske nezavisnosti.

– Na pravom smo mjestu, koje je simbol vječne Crne Gore. Lovćen je simbol Crne Gore, njene nepokornosti, i u 90-im i početkom prošlog milenijuma, simbol njenog stvaranja – rekao je Krivokapić čestitajući građanima Crne Gore Dan nezavisnosti.

On je kazao da je položio vijenac pred velikanom koji nas je pred Evropom najbolje predstavio i koji je simbol evropske orijentacije Crne Gore.

– On je himnični simbol sloge u Crnoj Gori. Lovćen je onaj koji sjedinjuje i slavi Crnu Goru i onaj po čemu Crna Gora zna gdje uvijek treba da se okrene – rekao je predsjednik Skupštine.

Prema njegovim riječima, Crna Gora je učinila sve da vrati svoju nezavisnost, da se vrati Lovćenu, i ona sada sa Lovćenom i sa slobodom koju je prigrabila kreće Evropskoj uniji, NATO integracijama.

– Mi smo samo dio vječnog trajanja Crne Gore, sa obavezom da budemo dostojni predaka koji su nas popeli tako visoko – kazao je Krivokapić.

(Dnevni list POBJEDA, 23. maj 2010. godine)

SVEČANO U LOVĆENCU

U organizaciji Udruženja Crnogoraca Srbije „KRSTAŠ“ u Lovćencu je proslavljen Dan nezavisnosti Crne Gore.

Kolona od prekopedeset automobila okićena državnim zastavama Crne Gore, Udruženja „KRSTAŠ“ i zastavama Crnogorske partije, obišla je ulice Lovćenca, opštine Mali Idoš i okolnih vojvođanskih mjesta.

(Press služba „KRSTAŠ“, 21. maj 2010.)

I PODMLADAK UZ KORIJEN

Virpazar – Crmnica je proteklog vikenda ugostila delegaciju Vijeća crnogorske nacionalne manjine iz Hrvatske za grad Rijeku čiji je predsjednik Dragutin Lakić, te predsjednika Zajednice Crnogoraca Pula na čijem je čelu Vukoman Šćepanović. Na Virpazaru su ih dočekali predsjednik Odbora MZ Crmnica Đuro Marković i sekretar Udruženja Crmničana Ljubo Lješević.

„Povod posjete je održavanje veza sa matičnom domovinom. Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka već treću godinu dolazi u Crnu Goru i prezentuje svoje stavove i rad u cilju očuvanja crnogorskog nacionalnog identiteta, njegovanja i razvijanja jezika, ... i razvijanja odnosa hrvatskog i crnogorskog naroda. Naši članovi su građani crnogorske nacionalnosti s područja Primorsko-goranske županije, a da bi produbili veze, ovaj put je sa nama i gost iz Pule, gospodin Šćepanović“, rekao je Lakić.

Šćepanović je prvi put u zvaničnoj posjeti Crnoj Gori i kaže da članovi Zajednice već generacijama žive i rade u Hrvatskoj, „ali, da nijesu pokidali veze sa Crnom Gorom“. „U skladu sa proevropskom orijentacijom, težimo produbljivanju veza na lokalnoj razini. Posebno mi je drago da mogu da kažem da uz grad Rijeku, Istarska županija prednjači po poštovanju prava nacionalnih manjina i podrške za očuvanje njihovog nacionalnog identiteta“, ukazao je Šćepanović.

Nikola Lučić, član Županijskog vijeća, kazao je da su Crnogorci u Hrvatskoj, „posebno u Istri“ sačuvali svoju autohtonost, i nijesu podlegli asimilaciji kroz vjekove. „To je i razlog što dolazimo, mlađe generacije uče od nas starijih i kroz ove susrete su edukovani da zadrže svoj etnički identitet. Svima su nam uzor Crnogorci u Peroju, naseljeni iz Crmnice od 1657, a koji su i poslije toliko vjekova zadržali jezik i običaje“, naveo je Lučić.

Dragutin Lakić

U MAKEDONIJI OBILJEŽEN DAN NEZAVISNOSTI CRNE GORE

U organizaciji Zajednice Crnogoraca u Republici Makedoniji i Udruženja građana Crnogoraca u Ohridu nizom manifestacija obilježen je Dan nezavisnosti Crne Gore u Makedoniji. Centralna proslava održana je u Crkvi Sv. Sofije u Ohridu, gdje je na svečanoj akademiji izveden prigodan kulturno-umjetnički program. Sem brojnih članova Crnogorske zajednice proslavi su prisustvovali ambasador Crne Gore u Republici Makedoniji Dušan Mrdović, ambasador za dijasporu u MIP-u Crne Gore Milan Lakić, počasni konzul u Bitolju Milorad Andrijašević, akademik Sreten Perović, kao i drugi gosti.

(Dnevni list POBJEDA, 23. maj 2010. godine)

VISOKO PRIZNANJE MEDITERANSKE AKADEMIJE CRNOGORSKOM PJESNIKU SRETENU PEROVIĆU

Mediterska akademija „Braća Miladinovići“, sa sjedištem u pjesničkom gradu Strugi (Republika Makedonija), za svojeg ovogodišnjeg laureata odabrala je akademika Sretenu Perovića, najistaknutijeg crnogorskog pjesnika, potpredsjednika Dukljanske akademije nauka i umjetnosti i istaknutog inostranog člana Makedonske akademije nauka i umjetnosti.

Akademik Sreten Perović je četvrti dobitnik ovog vrsnog priznanja, koje će ove godine biti dodijeljeno 17. juna 2010. godine u Strugi, na obali pjesnički proslavljenog Ohridskog jezera, gdje se svakog avgusta održava festival Struške večeri poezije. Prije Sretena Perovića, u prethodne tri godine, ovu nagradu su dobili: akademik Luan Starova makedonsko-albanski romansijer evropske reputacije, pjesnik Jovan Strezovski, utemeljitelj i dugogodišnji direktor Struških večeri poezije i poznati univerzitetski profesor iz Zagreba akademik Goran Kalodera.

Na večeri (16. juna) koja će biti posvećena književnom stvaralaštvu Sretena Perovića, govoriće istaknuti makedonski pjesnik i kritičar Vele Smilevski, a Perovićevu poeziju na crnogorskom i makedonskom jeziku govoriće dramski umjetnici iz Skoplja.

Književni portret Sretena Perovića biće 19. juna predstavljen i građanima konzulnog grada Bitolja.

Žarko Minić

Druga svjetska konferencija o dijalogu među religijama i civilizacijama u Ohridu

RELIGIJE I KULTURE FAKTOR MIRA

Imi, koje je dramatična istorijska sudbina dugo stavljala na margine evropskog razvoja možemo i moramo valorizujući naše nasljeđe i vrijednosti postati definitivno dio civilizacije čiji je najvažnije dostignuće afirmacija mira i dijaloga u zajednici identiteta – ocijenio Branislav Mićunović, ministar kulture Crne Gore prof. Branislav Mićunović učestvujući na Drugoj svjetskoj konferenciji o dijalogu među religijama i civilizacijama, koja se održava u Ohridu od 6. do 9. maja. Skup je naslovljen „*Religija i kultura – osnov za povezivanje naroda*“.

Govoreći o promociji kulture kao činiocu koji doprinosi miru, Mićunović je ukazao da primjer Crne Gore potvrđuje da poštovanje vjerskih prava i promovisanje kulturne raznolikosti čine osnov prosperiteta i zajedničke budućnosti Regiona na putu ka Evropskoj uniji.

– Svijet počiva na idejnim i etičkim principima, čije temelje uspostavlja religija, a koje nam kulturno stvaralaštvo čini bliskim i vidljivim. Politika i ekonomija su njihova nadgradnja. Svi narodi i države Zapadnog Balkana, i pored svih razlika imaju zajednički cilj- integraciju u Evropsku uniju. Balkan je, kako kaže poznati balkanolog Trajan Stojanović, prva i zadnja Evropa. Ono što je ujedinilo 27 država Evrope nije samo Lisabonski ugovor, niti zajednički ekonomski i politički interes, već zajednički sistem vrijednosti, čija su baza grčka i rimska kultura i etičke i duhovne vrijednosti monoteističkih religija. Prošlo je mnogo vremena i dramatičnih događaja dok te vrijednosti nijesu uspjele da prevaziđu sve međusobne razlike i postanu jaki kohezioni faktor raznih država i naroda – kazao je Mićunović.

Skup u Ohridu i ove godine okupio je brojne eminentne vjerske lidere, eksperte UNESKO, intelektualce i političare koji se bave dijalogom među religijama i kulturama.

– Makedonija je zemlja sa dugom i bogatom tradicijom, kulturnom raznolikošću i fascinantno dubokim duhovnim korijenima. To je zemlja muzeja, zemlja arheoloških lokaliteta, zemlja duhovnih svetišta. Velike istorijske i umjetničke vrijednosti koje baštino odražavaju duh makedonskog naroda. Brojne etničke zajednice, koje su živjele i žive ovjude, sazdale su neprocjenjivo kulturno bogatstvo iz kojeg i danas mlade generacije grade identitet i crpe ljubav i poštovanje prema korjenima i tradicionalnim vrijednostima. Kulturna i religijska raznolikost Makedonije predstavlja izvor ogromnog kreativnog potencijala i most za međusobno razumijevanje, poštovanje i suživot – ocijenila je ministarka kulture Republike Makedonije Elizabeta Kančeska Milevska.

Konferencija je organizovana u okviru Dekade za dijalog među civilizacijama (UN i UNESKO), u skladu sa 2010. godinom, koju su UN proklamovale kao Međunarodnu godinu ponovnog zbližavanja kultura. Glavne teme Konferencije tiču se uloge religije i kulture u transformaciji društva, ali i njihovog uticaja na proces globalizacije. Učesnici su saglasni da posebnu pažnju treba posvetiti pitanjima jačanja uticaja kulturne baštine na promociju međusobnog povjerenja i poštovanja, te prevenciji svih vrsta konflikata, ali i uticaju medija u promociji mira, sigurnosti i podizanju međusobne vjerske tolerancije. Druga svjetska konferencija u Ohridu protiče i u znaku obilježavanja značajnih jubileja i događaja: 100 godina od rođenja Majke Tereze, 1100 godina od uspenja Sv. Nauma i 1400 godina od početka proklamacije Kurana.

– Na Balkanu, imamo iza sebe hiljade godina istorije u kojoj su stvorene dragocjene vrijednosti, koje su se ugradile u evropsku i svjetsku civilizaciju, ali i tragično iskustvo zloupotrebe vjerskih i posebnih kulturnih identiteta i zato imamo ogromnu odgovornost. Sjetimo se primjera svete braće Ćirila i Metodija, koji su proglašeni zaštitnicima Evrope, koji su u teškim vremenima ranog Srednjeg vijeka širili među slovenskim barbarima duhovnost, pismenost i klasičnu kulturu, učinivši ih konstitutivnim narodima Evrope – kazao je ministar Mićunović.

Konferencija u Ohridu simbolizuje i nastavak humane vizije bivšeg predsjednika, Borisa Trajkovskog. Prvi regionalni samit šefova država Jugoistočne Evrope „*Dijalog među civilizacijama*“ organizovan je u Ohridu 2003. upravo na njegovu inicijativu. Uz podršku UNESKO i Savjeta Evrope poruke o miru i saradnji koje su prenijete iz Ohrida čuvaju se i promovišu kroz organizaciju samita u drugim zemljama Regiona. Na to je podsjetio i predsjednik Vlade Republike Makedonije Nikola Gruevski. Obraćajući se učenicima Konferencije Gruevski je, između ostalog, ukazao i da su istinska tolerancija, širenje njenih granica kroz otvoren dijalog i poštovanje različitosti ključni pravci za ponovno zbližavanje kultura.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 8. maj 2010. godine)

Knjiga „Tin Ujević i Crna Gora“ – koju su prošle godine zajedno izdali Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore i koja je već bila predstavljena u Zagrebu, Valpovu i Rijeci – nedavno je predstavljena i u Kotoru.

Promocija knjige „Tin Ujević i Crna Gora“ Pavla Goranovića u Kotoru

TIN U CRNOJ GORI NIJE STRANAC

Promocija knjige „Tin Ujević i Crna Gora“, koju je priredio Pavle Goranović održana je u dvorani Crkve Svetog duha u Kotoru. O knjizi je govorio književnik Branko Banjević.

– Knjiga „Tin Ujević i Crna Gora“ je neophodna jer je crnogorska moderna literatura, kao i moderna literatura drugih naroda i jezika Crnogoraca, Srba, Hrvata i Bosanaca vezana za djelo Tina Ujevića – kazao je Branko Banjević, predstavljajući knjigu ali i ukupno djelo velikana poetske riječi brojnoj kotorskoj publici. Prvu knjigu „Lelek sebra“ Tin je objavio u Beogradu. Bio je erudita višega reda. Ujević je vidio, nažalost, u što se pretvara patriotsko raspoloženje. Nakupilo se u njemu jedno mučno iskustvo i vidio je da kao čovjek i pisac mora biti vezan samo za one dubinske, sveljudske istine koje služe čovjeku i uzdižu ga do velikog djela. On se okrenuo sebi. U njega se ulila sva evropska i svjetska kultura i civilizacija. Pripremio je za štampu knjigu „Lelek sebra“. Knjiga je trebalo da ima dva dijela: „Lelek sebra“ i „Kolajna“. S rukopisom je došao u Beograd. Siromašno je bilo stanje u izdavačkoj djelatnosti. Knjige su se teško objavljivale. Jedan njegov prijatelj, Splitsanin prisjeća se Banjević, odnio je rukopis Tina Ujevića Cvijanoviću, koji je pozvao poznatog pjesnika Sima Pandurovića da ga pita za mišljenje. On je bio iznenađen Tinovim stvaralaštvom. Vidio je velikoga pjesnika, veliku poeziju i preporučio ga izdavaču koji, nažalost, nije imao dovoljno novca da objavi oba djela. Tako je objavljen samo „Lelek sebra“, bez „Kolajne“ koja je objavljena tek 1926. godine. Kad se knjiga pojavila Tin je postao kralj mladih pjesnika.

O bogatim vezama Tina Ujevića sa Crnom Gorom govorio je priređivač knjige Pavle Goranović.

– Tin Ujević u Crnoj Gori nije stranac. Po svojoj poeziji ali i mentalitetu, po mnogo čemu što je u kontaktima sa crnogorskom inteligencijom toga vremena dijelio. Duboku vezu sa Crnom Gorom Tin Ujević je pokazao i 1917. godine kada je zatražio crnogorsko državljanstvo koje nije dobio samo zato što je godinu kasnije Crna Gora prestala da ima attribute suverene države, ali će ostati zabilježeno da je Ujević bio stipendista crnogorske Vlade a to je, za vrijeme njegovog boravka u Parizu, bio jedan od rijetkih izvora prihoda. Posebno važna za ovu priču je knjiga „Auto na korzu“ koja je objavljena u Nikšiću 1932. godine. To je prva knjiga Tina Ujevića na ijekavskom. Stojan Cerović, tadašnji vrli intelektualac ponudio je Tinu Ujeviću stalni posao u Nikšiću, ali se to nažalost nije realizovalo. Tabakeru koju je kao poklon dobio na Cetinju nosio je do kraja života.

S.Mandić

(Dnevni list POBJEDA, 3. maj 2010. godine)

ODBACITI ODLUKU PODGORIČKE VELIKE SKUPŠTINE

Ove godine se navršava sedam decenija od, za našu zemlju i Crnogorce, znamenitog spisa čuvenog srpskog naučnika, akademika Živojina Perića (1868-1953) „Crna Gora u Jugoslavenskoj federaciji“ (Zagreb, 1940. g.). Početkom 90-ih list „Liberal“ je objavio njegov reprint, a 1999.g. i nevladina organizacija „DOB“ sa obimnim pogovorom - studijom akademika Mijata Šukovića. Perić je činio vrh naučne misli na Pravnom fakultetu u Beogradu između dva svjetska rata i jedan je od najistaknutijih srpskih, jugoslovenskih i evropskih poznavalaca međunarodnog prava svih vremena. Akademik Slobodan Jovanović napisao je da je Perić „najkrupnija figura pravništva Slovenskog juga“.

Perić piše svoj rad u vremenu izvjesne demokratizacije i započinjanja debate o decentralizaciji i federalizaciji tadašnje kraljevine Jugoslavije. „Danas, kada se radi o ispravkama političkih ne malih grešaka počinjenih kod nas za ovih dvadeset godina postojanja Jugoslavije, imao bi da se revidira, također, i državno-pravni status Crne Gore i da se i njoj, na prvom mjestu njoj, da položaj polusuverene države u suverenoj Jugoslavenskoj državi i da se na taj način, i prema Crnoj Gori ispravi jedna nepravda, koja je tako isto bila jedan od uzroka dosadašnje političke nesređenosti i trzavica u našoj Državi.“ On uviđa da „veliko-srpski imperijalisti i šoviniisti“ nikako ne žele da Crna Gora povрати svoju državno-pravnu individualnost koja joj po svemu pripada i time status federalne jedinice u jugoslovenskoj državi.

Zato ustaje u odbranu etničkih, etičkih i nacionalnih prava Crnogoraca i istorijskih, državnih i međunarodnih prava Crne Gore (to je činio i 1929. i 1933.g. u Hagu i Lionu kada se o tome u Jugoslaviji nije smjelo pisati). „Crnogorci imaju toliko svojih naročitih osobina, da se mogu bez pretjerivanja ubrojiti među najoriginalnije i najinteresantnije narode u Europi čija se originalnost i interesantnost u toliko više ističe, što su oni jedan malobrojan narod: etnička i etička veličina koncentrirana na zbijenom prostoru.“; „Crna Gora je bila vijekovima zasebna država i ... nikada nije ... bila potpuno pokorena od Turaka, dok je Srbija ... bila sasvim pod turskom vlašću.“; „Zar nije dosta žrtve, od Crne Gore, da je ona, kao suvereni međunarodni subjekt (država), unesena u novu državu i bez njenoga pitanja saobrazno njenome Ustavu, dakle, uništena njena međunarodna suverenost protivno propisima međunarodnoga prava, nego da, u novoj Državi, ona ne bude ni autonomna pokrajina već da se pripoji jednoj drugoj autonomnoj jedinici, pa ma to bila i Srbija od koje bi Crna Gora, imala samo da bude jedno produženje Užičkog Okruga.“; „Da se učini tolika razlika između Crne Gore i Srbije ... da se ona, Srbija, ne samo restaurira, nego da se, po jednom shvatanju bar, izdigne čak na rang Velike Srbije, dok bi se Crna Gora, arbitrarno, utopila u svoju bivšu saveznicu, mi to ne možemo da shvatimo ni s gledišta prava ni pravde.“

Analizirajući odluke tzv. Velike podgoričke skupštine, Perić podsjeća na čl. 36 crnogorskog Ustava: „Državna oblast Knjaževine Crne Gore, ne može se ni razdvajati ni otuđiti. Njene granice ne mogu se ni smanjiti, ni razmijeniti bez sporazuma Knjaza (Kralja) Gospodara s Narodnom Skupštinom.“ „Otuda, kad nitko drugi – naglašava on – osim zakonodavne vlasti nije bio ovlašćen čak ni za to da granice državne smanji ili razmijeni, tim manje je moglo biti govora da netko tko nije zakonodavac cijelu oblast Crne Gore otuđi tj. prisajedini (anektira) nekoj drugoj državi pa, dakle, to nije mogla učiniti ni Velika Skupština Podgorička, koja nije imala nikakva oslonca u Ustavu Crne Gore.“ Crna Gora je ušla, piše Perić, „u sastav Jugoslavenske države ne onako kako je propisivalo njeno tadašnje i neprestano punovažno pozitivno (crnogorsko) pravo, ovdje jedino mjerodavno: ona je ušla u sastav Jugoslavije samo jednostranom voljom Srbije i njenih ratnih saveznika, dakle njihovom faktičkom vlašću.“ Prof. Perić je izričit: „Bez ustavne i pravne vrijednosti je odluka Velike Podgoričke Skupštine o prisajedinjenju

Crne Gore Srbiji: to je slučaj poznat u pravu kao pravni akt inexistant (akt koji ne postoji) te, otuda, i prihvat, od strane Srpske države, ponude te i takve odluke također je jedan akt bez vrijednosti, točnije inexistant, s gledišta prava, kao i sama ta odluka.“

Akademik Perić utvrđuje stav koji je za Crnu Goru i naročito njenu vlast aktuelan, poučan i funkcionalan i danas: „Trebalo je jednostavno da se ta, odluka (Podgoričke Velike Skupštine) odbaci i negira kao nešto što nije ni bilo, i, radeći tako, ne vrši se nikakvo nasilje ni prema kome ... To je dužnost svih onih u čijim rukama se nalazi zaštita prava i zakonitosti.“ Jer – „država je pravo, a pravo je država.“

*Dr Goran Sekulović
(Dnevni list POBJEDA, 10. maj 2010. godine)*

Ljudska i manjinska prava u Crnoj Gori

PRAVO NA PRAVA

U Crnoj Gori, toj specifičnoj društvenoj i državnoj zajednici na olujnom Balkanu, o ljudskim pravima vodilo se računa od najstarijih vremena, a (ne)posredna svjedočenja o cijeni međuljudskih odnosa na crnogorskoj zemlji starija su od posljednja dva vijeka. O tome nam saopštavaju svoja viđenja i domaći pisci i strani putopisci. I tada i kasnije, sve do u naše dane – kad se o ljudskim i manjinskim pravima, o individualnim i kolektivnim slobodama, o čuvanju identiteta svakog nacionalnog entiteta često piše i debatuje, najčešće na nivou floskula i „teorije“ – stanje u realnom životu je umnogome drukčije, nije u saglasju sa onim za šta se društvo zalaže, šta se načelno i deklarativno podržava i propovijeda. Subjekti trpljenja nepravde i neravnopravnosti i kroz našu istoriju su se smjenjivali, smjenjuju se i danas, ali moralni i socijalni principi na kojima se zasnivaju ljudska prava traju od antičkih vremena i nameću se svakoj fazi razvoja društva kao psihološki, politički, egzistentni nalog ili zadati ideal.

Konstatacija da stanje u toj oblasti nije ni približno dobro, još manje idealno, ne odnosi se samo na tzv. manjinske narode u Crnoj Gori, nego i na tzv. većinski narod, tj. na etničke Crnogorce. O tim međurelacijama unutar koncepcije razvoja građanskog društva u Crnoj Gori, o materijalnim i duhovnim disbalansima između tzv. manjinskih naroda i tzv. većinskog naroda u ovoj zajednici biće govora i u budućnosti (i na okruglim i na četvrtastim stolovima), ali je nužno da se otvoreno razgovara o zaostajanju u oblasti ljudskih i manjinskih prava i da se projektuje ono što je u savremenim uslovima moguće ostvariti ili bar početi ostvarivati za prevazilaženje tih zaostajanja.

Sve monoteističke religije proklamuju mnoga od ljudskih prava, ali je praksa u svim vremenima i svim društvima bila znatno drukčija. Srednjovjekovna i svaka kasnija inkvizicija drastično je kažnjavala slobodu govora, pa čak i slobodu „nepodobne“ misli, kamoli pripremu ili pomen kakve oponentne akcije. Nije se teško podsjetiti na kazne spaljivanjem, kamenovanjem, vješanjem; kao što se ne mogu zaboraviti genocidi u XX vijeku: nad Jermenima, nad Ukrajincima, nad Jevrejima, nad manjinskim narodima i nacionalnim grupama, na genocide koje simbolizuju pojmovi sibirski gulag, Dahau, Jasenovac, Kurdistan, Srebrenica i mnoga druga infernalna stratišta u ovom (kako ga mnogi doživljavaju) kanibalističkom svijetu.

Svijest o kršenju ljudskih prava bila je izražena u Crnoj Gori naročito za vrijeme dinastije Petrović-Njegoš, o čemu svjedoče i Poslanice Petra Prvog i Njegošev „Gorski vijenac“, što nikako ne znači da upravo ta dva crnogorska istorijska gorostasa nijesu odgovorni i za ono što je bilo suštinski suprotno njihovim iskazima, propovijedima i javnim proklamacijama. Glave su odlazile i tada, kao i u novija vremena, kad god bi se ukazala prilika da se bilo kakvo oponiranje može uvesti u okvire ili oblande „opasnosti za državu“, za patrijarhalne „moralne norme“, obrede i običaje. Sve se to događalo uprkos

činjenici da je Crna Gora, kao mediteranska zemlja, bila pod neposrednim kulturnim, ekonomskim, vjerskim i drugim uticajima navodno civilizovanijih prekomorskih susjeda, od kojih su neki, kao npr. Mletačka Republika, držali u okupacionom i asimilacionom statusu čitavu istočnu jadransku obalu, pa i primorski dio Crne Gore gotovo puna četiri vijeka.

Današnja multietnička država Crna Gora mora da otrpi mnoge opravdane prigovore, ali se ne može zaobići činjenica da je u svim segmentima crnogorskog društva porasla svijest o nužnosti konkretnih akcija za ostvarenje ljudskih prava. I „manjinskih“ i „većinskih“. Za suživot svih razlika: od nacionalnih i kulturoloških do polnih i seksoloških! Ali, uz taj uslovni napredak u svijesti građana i u praktikovanju njihovih svakodnevnih komunikacija treba voditi računa i o uzajamnosti prava, interesa, dužnosti i obaveza – svih državljana, svih građana Crne Gore.

Najkreativniji predstavnici moje generacije, tokom druge polovine XX vijeka, uporno su se borili da svi crnogorski građani imaju jednaka prava. I mada smo zbog tih svojih javnih stavova trpjeli uvrede i mnoge druge neprijatnosti, ispunjavao me je ponos zbog činjenice da ta naša zalaganja nijesu ostajala bez rezultata. A poznato je da u tom periodu nijesu osporavane samo manjine (narodnosti), već i čitavi narodi: Makedonci, Muslimani, Crnogorci ... uprkos ustavnim pravima (i ravnopravnostima) svih u ondašnjoj Federaciji. Osporavana je, s asimilacionim i velikodržavnim ambicijama brojnijih naroda, najviše i najčešće crnogorska kultura, crnogorska nacija i ukupna crnogorska duhovnost. Čak i nesporna, osobena i od nepristrasnog svijeta davno verifikovana – crnogorska istorija. Čini se, nažalost, to i danas, ne samo od susjednih naroda, nego i od importovanih „duhovnih“, programiranih, političkih ili obavještajnih djelatnika, ugrađenih „građana“ u obnovljenoj nezavisnosti države Crne Gore.

*Sreten Perović
(Dnevni list POBJEDA, 1. maj 2010. godine)*

NJEGUŠKA LEKSIKA

Promocija knjige „*Rječnik njeguškog govora*“ autora Adnana Čirgića, održana je u prepunoj sali u CNB „*Durđe Crnojević*“ na Cetinju. O knjizi su govorili Branko Banjević, Žarko L. Đurović i autor.

– Njeguški je jezik udrobljen od bokeljskoga i katunskoga govora. Ova laička definicija jednoga od informatora možda najbolje pokazuje stvarnu sliku njeguškoga govora. Nalazeći se na istorijskom prijelazu Katunske Nahije i Boke, Njeguši su vremenom usvojili neke karakteristične bokeljske jezičke odlike, a svakako se skladno uklapaju u podlovcensku granu crnogorskih govora. Njeguši su danas, kao uostalom i većina crnogorskih ruralnih oblasti, nažalost najvećim dijelom raseljeni. Nekoliko sela čak je sasvim napušteno; nove generacije govorno su prilagođene gradovima u kojima žive, pa samo možemo slutiti koliko je obilje jezičkoga materijala nestalo s posljednjim tipičnim govornim predstavnicima – napisao je Čirgić u predgovoru.

Rječnik sadrži oko 4.200 riječi, s toponimima. Sve su riječi akcentovane i uz njih su dati primjeri kontekstualne upotrebe. Rječnik naravno ne sadrži ni približno svu njegušku leksiku, već samo onu tipičnu koju smo uspjeli zabilježiti prilikom ispitivanja njeguškoga govora.

Adnan Čirgić, lingvist, doktor slavistike, autor je pet knjiga, 60-tak naučnih i stručnih radova, Pravopisa crnogorskoga jezika te jedan od autora Gramatike crnogorskoga jezika. Bavi se dijalektologijom crnogorskoga jezika. Urednik je filološkog časopisa „*Lingua Montenegrina*“. Član je Matice crnogorske i Crnogorskog PEN centra. Radi u Matici crnogorskoj u Podgorici.

*J. Đukanović
(Dnevni list POBJEDA, 7. maj 2010. godine)*

BRAĆA BRAJOVIĆ IZ ROVINJA ZVIJEZDE EXPO-A

Dobar dan, molila bih redakciju kulture ... Pratim ovogodišnji EXPO i kako zbog krize imamo posuđeni paviljon, pa su izostali arhitekti, samo sam htjela reći da Hrvatska ipak ondje ima svoje arhitekta i dizajnere. To su moja dva sina, Marko i Luka Brajović. Stariji Marko je arhitekt, uredio je interijer brazilskog paviljona, a mlađi Luka je produkt-dizajner i uredio je paviljon Kneževine Monako – rekao je zvonki ženski glas.

Bila je to njihova majka Darija Brajović. Nije, kaže, mogla izdržati te nas je nazvala iz Rovinja.

– Ova moja djeca ništa se ne znaju pokazati. Toliko su nagrada dobili, po Europi, po Americi, ali ne znaju se oglasiti. Kažu: ‘Ako dobro radimo, netko će čuti za nas’. ‘Ajde, moj sine’, kažem im, ‘ne prodaješ krumpire na

pijaci pa da te vide što radiš’. A zašto da se ne zna da ima Hrvata koji su sudjelovali na EXPO-u 2010. u Šangaju – tumači gospođa.

Valjalo je doći do braće Brajović. Luka ima 28 godina i trenutačno je u Šangaju. Nakon talijanske srednje škole u Rovinju upisao je studij industrijskog dizajna u Barceloni, a zatim i magisterij iz vizualnih filmskih efekata. Sa 23 godine vratio se u Hrvatsku, odslužio vojsku i otvorio tvrtku. Ali, nije išlo. U Hrvatskoj je, kaže, svijet digitalnih umjetnosti limitiran, izazov mu je bio London i magisterij dizajna videoigara gdje je ubrzo počeo i predavati. Ponovno se vratio, ovaj put u Zagreb, i radeći digitalnu scenografiju za neka kazališta i festivale pokušavao napraviti posao s većim kompanijama.

U paviljonu Monaka postavio je interaktivni globus – veliku svjetleću kuglu. Ne morate je dotaknuti, samo pokretom ruke svijet se počne okretati, a na zidu se vrte mjesta koja je posjetio princ Albert, od Sjevernog pola do afričkih džungla.

Procjenjuje se da će kroz EXPO tijekom šest mjeseci proći od 70 do 100 milijuna posjetitelja, a Lukine su instalacije dosad prenijele stotine TV postaja.

Iako tečno govori talijanski, engleski, portugalski i španjolski, a francuski i njemački poznaje pasivno, kineski mu je, kaže, „muka Isusova“.

– To je katastrofa, mislio sam da će lakše ići – smije se.

– EXPO mi je bio odlična reklama. Naš tim sada traže General Motors, Cartier, Kodak, Coca-Cola, Adidas ... Kad pogledam kroz prozor ureda, ne bih rekao da sam u komunističkoj zemlji. Sve blješti. Šangaj je taj koji povezuje Kinu s ostatkom svijeta – opisuje.

Ipak, ne vidi se cijeli život u Kini. Prije će to biti na Mediteranu, u gradovima koji počinju na „b“, kao Barcelona.

Kad smo – u 11 sati po našem vremenu – završili razgovor s Lukom, u Šangaju je bilo 17 sati, a na drugom kraju svijeta, u brazilskom Sao Paulu, tek je svitalo. Nešto kasnije nazvali smo Marka Brajovića, starijeg Lukina brata.

Marko ima 36 godina, a posljednje četiri živi u Brazilu. Nakon srednje talijanske gimnazije u Rovinju upisao je arhitekturu u Veneciji. Uslijedio je magisterij iz audio-vizualnih umjetnosti u Barceloni u kojoj je proveo osam godina.

– Otvorili smo SU-studio, i to je bilo daleko od lukrativnog korporativnog biznisa. Bili smo mladi, u pravo vrijeme u gradu koji je razvijao underground scenu vizualnih umjetnosti. Studio je 2003. dobio prvog egzotičnog klijenta, gospođu koja je kao dizajnerica radila za slavnog Alpha Laurena i koja je kupila veliki posjed na plaži Porto Viejo u Kostarici. Željela je da joj napravimo kuću od prirodnih materijala čiji će oblik biti inspiriran glazbom francuskog kompozitora Satiea. Mi smo, naime, već

proučavali generativnu arhitekturu koja podrazumijeva da neki 3D oblik nastaje prema ‘inputima’ glazbe. Šest ljudi otišlo je u Kostariku – tumači Marko.

Ubrzo se, proučavajući susjedno indijansko pleme kako plete bambus za gradnju, zaljubio u to drvo.

– Bambus je prirodni hi-tech materijal, zovu ga prirodnim čelikom. Iako vrlo lagan, ima 80 posto kapaciteta čelika kada je riječ o primanju težine. Tražio sam gdje mogu usavršiti ta znanja. Konačno sam ‘iskopao’ njemačkog arhitekta Jorga Stamma koji je držao radionice u gradu Maseio u Brazilu. Ondje sam proveo pola godine i naučio kako koristiti bambus – kaže Marko i nastavlja: – Već 2005. sam se vratio u Barcelonu. EXPO se održavao u Japanu i belgijska me ambasada pozvala da napravimo istraživanje kako spojiti prirodu s visokim tehnologijama. Tri mjeseca putovali smo Japanom i izučavali arhitekturu bambusa. Nakon toga sam odlučio: upisujem doktorat u Barceloni, i to genetsku arhitekturu, specijalizaciju bambus kao konstruktivni materijal.

Ubrzo ga je pozvala organizacija Mamori Art Lab da u amazonskoj prašumi vodi radionice na tu temu.

– Radionice su trajale po mjesec dana. Bez struje, laptopi su nam radili na solarne ćelije. Oko nas indijanska plemena. S nekima možeš kontaktirati i trgovati, s nekima ne. Gledao sam pleme Xingu, primjerice, kako na rezervatu većem od površine Hrvatske, s organiziranom lokalnom samoupravom, grade goleme kuće od palme i lokalnog drveća - opisuje arhitekt.

Vežati visoku tehnologiju i prirodne materijale za njega je poseban izazov. A izazov je bilo i samo putovanje, smije se.

Istodobno je predavao i na IED-u (Europski institut dizajna) koji je – s mrežom škola po svijetu – jednu imao i u Sao Paulu. Ponudili su mu da ondje na katedri arhitekture predaje interijere i industrijski dizajn.

– Pokupio sam prnje iz Barcelone i došao u Brazil – tumači Marko. Poslije godinu dana otvorio je svoj projektni biro.

– Početkom ove godine kontaktirali su me iz švicarske tvrtke SYMA Asia i ponudili da kao kreativni direktor uredim interijer brazilskog paviljona. Nisam klasičan arhitekt, volim koketirati s ekstremnim materijalima i oblicima, a to EXPO-u treba. Mjesecima sam svakih 15 dana letio na ruti Sao Paulo - Šangaj, a let traje 26 sati. Iz Šangaja sam otišao 28. travnja, hrvatski paviljon još nije bio otvoren, tako da ga nisam ni vidio – kaže Marko. U Sao Paulu ima puno posla jer se ondje naveliko gradi. – Moja žena je Brazilka i imamo kćer od 11 mjeseci. Zasad smo tu, no jednog bih dana volio raditi u Hrvatskoj. Bambus je ‘seksi’ materijal i ja bih ga odlično uklopio u naš kamen – zaključuje.

Njegovu interaktivnu instalaciju na vanjskoj fasadi brazilskog paviljona dosad je isprobalo više od pet milijuna posjetitelja. Riječ je o LED ekranu 10 x 7 metara, na kojemu posjetitelji preko svojih mobitela mogu igrati nogomet.

– Nogomet je važan Brazilu i Brazil je važan nogometu. A ljudi guštaju aktivno sudjelujući u najvažnijoj sporednoj stvari na svijetu. Unutar paviljona također ne manjka instalacija: na velikom ekranu projektirano je ljudsko tijelo u tri dijela.

Pedesetak posjetitelja istodobno može slagati novog čovjeka, na primjer bijelca s afro-frizuricom. Druga je 400 kvadrata velika interaktivna mapa grada.

Kad stanete pokraj nje, imate osjećaj da letite iznad grada (jer se pod pomiče) ili, uz zvučne efekte, simulira šetnju Rio de Janeirom. Ili Sao Paulom.

Sandra Bolanča

(Izvor: JUTARNJI LIST, 30. 05. 2010. godine)

PRVA ETNOGRAFSKA IZLOŽBA ZAJEDNICE CRNOGORACA SPLIT

Etnografska izložba Zajednice Crnogoraca Split, koja predstavlja tradicionalne predmete iz Crne Gore i predmete koji su se koristili na tom prostoru, otvorena je 17.05.2010. u prostorijama Zajednice i trajala je do 19.05.2010. godine.

Otvaranju izložbe prisustvovalo je 40-ak članova i prijatelja Zajednice. Izložbu je otvorio predsjednik Borivoje Stević. Pozdravio je sve prisutne te naglasio kako je ovo vrlo dobar kulturni početak na etnografskom planu i da se za sljedeći put očekuje bolje i više. Riječ je predao gosp. Vukadinu Zečeviću koji nam je detaljno opisao naziv i primjenu svakog predmeta te njihovu starost.

Izložba obuhvaća 60-ak eksponata kao što su djelovi narodne nošnje: košulja od platna i svile sa zlatnim ošvicama, jaketa sa rukavima ukrašena srmom, vunene čarape, prizrenski ćemer, vel od crne čipke, kapa, zatim predmeti iz kućnih potrepština: posuda za držanje mljevene kave, peglo na paru, tava za prženje kave, mlinac za kavu, staro kuhalo, posuda za nošenje vode, karlica za razlijevanje varenike, burence za rakiju, drvena kašika i viljuška, primjerci luča za potpalu, britva, nož za papir, te ostali predmeti: škare za šišanje ovaca, kalup za izradu opanaka, mala pila za drvo, starinski odvijač, statue Njogoša, zastavica Crne Gore, kutije za duhan, džepni sat, muzički instrument gusle, te iramče, bolučeni jastučić, kratki ćilim, torbe narodnog tkanja, cetinjski pokrivač – „Ponjava“, tronožac, bančić ...

Ove starine predstavljaju ostatke nekadašnjeg načina života u Crnoj Gori i drago nam je da je izložba uspješno organizirana u našoj Zajednici kao prva ovakva u 10 godina postojanja.

Nataša Grahovac

U Crnogorskom domu u Zagrebu otvorena izložba radova satkanih od ljubavi

„SEDAM POGLEDA NA DÉCOUPAGE“

Prostorije Crnogorskog doma u Zagrebu bile su pretijesne da bi 10. juna ove godine primile sve posjetioce izložbe „*Sedam pogleda na découpage*“. U ime organizatora izložbe, Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „MONTENEGRO“ Zagreb, sve prisutne na jednoj od najposjećenijih manifestacija u Galeriji „Montenegrina“ pozdravio je predsjednik Društva gospodin Dušan Mišković i prigodnim riječima predstavio sedam autorica – gospođe: Božicu Cvetković, Idu Jukić, Zdenku Dujmović, Nadu Hladnić, Anu Sekulić, Mirjanu Domazet i Zdenku Pikel-Prišlin – kao članice udruge umirovljenika MZ „Špansko“, koje su, kako se kaže u katalogu izložbe koji je priredio tajnik NZCH gospodin Danilo Ivezić, „iz želje za druženjem osmislile radionicu za *découpage*, tj. salvetnu tehniku ukrašavanja svih podloga: stakla, drveta, plastike, platna ...“ (francuska riječ *découpage* znači isjecanje, rasjecanje, izrezivanje).

Savladavši salvetnu tehniku, „polaznice tečaja“ željele su da nam nakon godinu dana prikažu svoje radove „koji su odraz želja, usamljenosti, ljubavi za osobe kojima su namijenjeni“, pa su posjetioци mogli vidjeti na koji se sve način mogu ukrašavati te tako sačuvati od zaborava neki vrlo stari predmeti

Jedan od
„Sedam pogleda na *découpage*“

(vremešnji posjetioци sigurno su, sa sjetom, među eksponatima zapazili i lampu na „gaz“!), ali da se to može činiti i sa nekim novim predmetima (npr. ogledalima!) koje svakodnevno koristimo.

Poručujući nam „da svi vi koji nosite ljepotu u oku, budete blagonakloni, jer smo samo obični ljudi, čiji su radovi satkani od ljubavi“, autorice izložbe su se potrudile da dobiju i mušku potporu četiri člana svoje udruge koji su nas svojim osjećajnim a'capela pjevanjem najprije podsjetili da „*Maslina je neobrana*“, potom su nekima izmamili „*Suze za zagorske [ali i druge!] brege*“ i na kraju poželjeli „*Da te mogu pismom zvati*“. No, autorice su se potrudile i da, za razliku od praznog „pinkleca“ (zavežljaja) s kojim su se nekada napuštali „zagorski bregi“, na otvaranje svoje izložbe donesu prepun „pinklec“ satkan (po principu „domaće je domaće“) od delacija kojih se sedam dragih gošća nije imalo „sramit kaj“!

Z.D.

Knjiga aforizama „**Bio je obilježen, zato mu na grobu nema obilježja**“ – koju su zajedno izdale NZCH i Zajednica Crnogoraca Pule – imala je svoje nezvanično predstavljanje na prošlogodišnjim Lučindanskim susretima, kada je autor g. Marinko Mijović pročitao više svojih aforizama izmamivši i smijeh i aplauze prisutnih. Zvanična promocija te knjige bila je nedavno (8.4.) u Puli, u prostorima Središnje knjižnice. Strpljivo iščekujući najavljeni osvrt jednog „čovjeka od pera“, nenadano dobismo osvrt drugog „čovjeka od duše“ – g. Božidara Radulovića, doajena Zajednice u Puli i profesora psihologije, čije bi se životno opredjeljenje moglo naslutiti iz njegove konstatacije da se aforizmi g. Mijovića „bave ljudskim karakterima, situacijama“. Ako znamo da je g. Danilo Ivezić svoj predgovor knjizi naslovio riječima: „Aforizam je roman što ga je napisao ljenčina“, onda se naizgled „nepodnošljiva kratkoća“ osvrta g. Radulovića može tumačiti tako što bi se aforizam smatrao i krajnjim dometom kratke priče, pa bi onda i sam osvrt na aforizme trebalo da krase odlike te kratke književne forme.

AFORIZMI MARINKA MIJOVIĆA

**Bog nije bio neki otac;
sudeći po djeci!**

Nije kriva vlaga što neki postadoše rđe!

Sve ga promašilo; težak život ga pogodio!

**Španjolci pametni; prepustili bikovima
da se obračunavaju s crvenom bojom!**

**Pregazi nas vrijeme;
da bar nije imalo gusjenice!**

**Blesavi sve znaju;
pametni nastoje što više naučiti!**

**Prepametni nemaju od koga da nauče,
pa ostaju glupi do kraja života!**

**Sat ne otkucava nulu;
„nule“ otkucavaju ljude!**

**Nećemo valjda okriviti kokote
što smo se kasno probudili!**

**Sve što je njemu palo na um
drugima se obilo o glavu!**

**Kad čovjek zaplače za svojom pameću,
to je znak da se opametio!**

Gospodin Marinko Mijović često nas je znao počastiti svojim aforizmima na našim druženjima.

Veselio nas je, nasmijavao, ali dubinom i prodornošću svojih misli tjerao i na razmišljanje.

Ovom zbirkom g. Marinko Mijović nastavlja tim putem. Njegovo su aforizmi kao i uvijek jasni i britki, a opet nekako ležerni i neopterećujući.

Bave se ljudskim karakterima, situacijama, događajima. Autor ih osvjetljava na jedan poseban način, svojstven satiričarima i aforističarima.

U njegovim aforizmima pa i u naslovnom, osjeća se autorova želja za boljim i pravednijim svijetom, ali se osjeća i jaka ljubav prema rodnoj grudi koja grije, krijepi i daje inspiraciju, jer kako kaže g. Mijović:

„Vatra s ognjišta grije tijelo;
ognjište dušu“

I upravo zato, iako općeljudski i univerzalni aforizmi g. Mijovića kao da su više naši, više crnogorski i nama bliski, kao da su nam pod kožom.

Neka nam g. Mijović još dugo piše aforizme, neka nas veseli i obogaćuje naša druženja.

Božidar Radulović

Vodeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „**Crnogorskom glasniku**“, u rubrici **CRNOGORSKI MOZAIK**, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo. U godini kada će i Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske obilježiti 100 godina od proglašenja Kraljevine Crne Gore, u ovom broju – iz izbora koji je u posebnom izdanju **TURISTIČKE ŠTAMPE i POBJEDE** od 28. septembra 1989. godine priredio Mirko Zečević – objavljujemo odlomak iz autobiografije kralja Nikole I Petrovića Njegoša u kom se on sjeća prvih dana poslije njegovog proglašenja za gospodara crnogorskoga i ženidbe sa Milenom Vukotić.

Ženidba sa Milenom Vukotić

„ČUDAN JE BIO TAJ PAR!“

...
Četrdeset dana poslije moga stupanja na vladu ja se razboljeh od zapaljenja pluća. O dlaci sam živ visio. Siromah moj otac i sirota moja majka, koje su muke mučili oko mene!

Moj je otac onoga vaktā živio u svojoj kući uz varoš. U Biljardi sam živio ja sam. No za koliko sam bolovao sva se familija preselila kod mene u Biljardu. Otac, majka, sestra, pa i moja vjerenica Milena, koju, ostavši sirota bez majke, izmole u oca moji roditelji da dođe stanovati kod njih za vrijeme moga školovanja, jer sam ja bio vjeren čak 1853. godine. Vojvoda Petar je pristao, te je tako moja vjerenica bila i rasla skoro za četiri godine kao djevojka u kući, koju je poznije svakom srećom, mirom i divnom djecom napunila.

Ja sam, kao što rekoh, jako bolovao. Pošto sam okrenuo na bolje, strogo mi je bila zabranjena svježa voda, a ja sam htio, barem kad mi se ne dava piti voda, neka je ima u sobi, tek toliko samo da je gledam očima. Pristaše na to, ali su bili riješili, da mi se nikako ne dava piti. Na podne jednoga dana pođe familija na ručak, a kako su neprestano redom dežurali kod mene, red je bio taj dan Mileni. – „Ha, Bože pomozi“ – rekoh ja u sebi – „ona će mi bar dati da se napijem“, te ja počeh lijepo i umiljato s njom: „Je li ti žao da sam bolestan?“ – „Jest!“ – „Hoću li ozdraviti?“ – „Hoćeš, ako Bog da“. – „A meni se čini da ću umrijeti“. – „Nećeš“. – „Hoću, vidim lijepo, i to od žeđe“. – „Nećeš, čoce“. – „Hoću sigurno, no molim te, dodaj mi onaj sud s vodom“. – „Ne mogu!“ – „A zašto ne možeš?“ – „Doktor je zabranio da ti se voda da!“ – „Ah, što zna doktor; no mi dodaj onaj sud!“ – „Neću!“ – „Nećeš?“ – „Ne!“ – „E, a ti znaj da te neću uzeti“. – „Može ti biti!“ – „Umrijeću!“ – „Ako umreš, neće se reći da sam ja ubila knjaza crnogorskoga, dajući mu vode“. – „Kad mi nećeš dati piti ja ću sam uzeti, pa ćeš vidjeti, da se od vode ne umire“. – i krenem se da uzmem sud, no ona ga prva ščepa, pa mi umiljato reče: „Ah, nemoj, nemoj, molim te, ubiću se ako samo jednu kap okusiš!“ – Ja uhvatim rukama za sud, a ona mi ne dadni, pa u krajnji put zavika: „Haj, Miko, Nikola hoće da pije!“ – U to dotrči otac i svi iz trpeze, te mi sud uzeše i opet me legoše u krevet. – „Je li pio?“ – pita je otac. – „Ne, Miko bogami!“ – Nju izmijeni majka kod mene, a ona kod pokojne sestre: „Ah Bebe moja, kako je jadan žedan!“ – „Dava li mu malo vode?“ – „Ne; a da sam znala da bih ja umrla, a on ne, sud mu hoćah dodati da ga svega ispije“.

Knjaz Nikola i knjaginja Milena
(E. Ronjat, crtež iz 1875.)

Milena je bila mlada onadar, ali je obećavala sve ono, što se docnije pokazalo. Otac moj i majka ljubili su je kao da im je bila rođena kći. Stric ju je pokojni volio i mnogo mazio i držao je kao svoje dijete, a ona je pokazivala prema njemu svu ljubav i poštovanje. Ona je u svakom obziru izvanredno lijepa bila, mila, ljubazna, blaga i pobožna. Sa mnom je u to vrijeme malo govorila i po hadetu ondašnjem skoro je izgledala, kao da hoće da me ignorira. Ja sam to znavao, ali je nijesam htio da zastidivam. A je li me ljubila silno! – to sam razumio od dobre i mile mi sestre. „Ah, brate, ona te ljubi, ona se sva za tebe Bogu moli; pa kad je ja pitam: „Za koga se Bogu moliš?“ – „Za gospodara (strica).“ – „Pa?“ – „Za Mika.“ – „Pa?“ – „Za Petra.“ – „Pa?“ – „Za Nanu, za strinu i za tebe.“ – „Pa još, čočče?“ – „Za brata Marka.“ – „Moliš li se još za koga? Znam ja lijepo za koga se moliš“ – reći će joj sestra. – Ona na ovo odgovori sa osmijehom na ustima i crvenilom na obrazu.

O Trojičinudne ove godine bio sam pod Ostrog u pratnji stričevoj. Vidio sam tu, kako se organizuje ustanak u Hercegovini, čuo narodne želje i mnoge pouke vođama. Moj se stric puno uzdao u te ljude, uzdao se da će ustanak u Hercegovini živo prihvatiti ...

Ali krv se to ljeto prosu i nastadoše mučni časovi. Gospodar pogibe u te dane, te tako nestade rukovaoca pokreta ...

...
Što mogu reći ja mlad, neiskusni kraj svijeh mojijeh dobrijeh želja? – Pak će tu pokojni otac reći:

„Još ćemo rvati, pa što Bog da. Gospodar neka se muči za posredovanje sila i da Srbiju skloni na pomoć, a mi da međutim popunjavamo Crnogorcima redove izginulih, pa šta nam Bog da“.

Tako se ulježe u jesen s odlukom, da se ustanak produži i da se radi za tijem na intervenciji sila i za pomoć.

Koncem septembra ja sam već bio ozdravio i do Petkovdne sasvijem se bijah oporavio, koliko da nijesam ni bolovao.

Malo po Petkovudne primijetio sam, da se otac kani da mi nešto reče; onako dajući prigovore, da se ovako ne može, da treba misliti za poslije, da samo drvo nije to prosta štica, pa najposlije će mi reći:

„Niko, ti treba da se ženiš što prije!“

„Bog s tobom, Miko, kako da se ženim i s kim?“

„Kako s kim? S tvojom vjerenicom Milenom, ada s kim drugijem? Ona je još mlada, ali je zdravo i napredno dijete. Ja sam mislio da to ne može biti prije dvije-tri godine, ali može i treba da bude što prije. No, je li ti mila?“

KAD JE KRALJ NIKOLA PISAO AUTOBIOGRAFIJU?

Autobiografija kralja Nikole, iz koje donosimo još jedan odlomak, sačuvana je, kako je već napomenuto u prošlom broju, samo djelimično. Naime, gotovo svi kraljevi rukopisi – dakle i autobiografija – bili su, pred kraljevo napuštanje otadžbine, pokopani u zemlju sa starom Dvorskom arhivom. Rukopise bješe pojelo vrijeme, a neki su se, po otkopavanju, od vlage raspadali. Ono što je i kako je od autobiografije sačuvano u cijelosti i svom „čitanju“ objavio je profesor Dušan Vuksan, napominjući: „Mučan je to posao bio, jer je većina rukopisa gotovo upola propala!“

O tome sa koliko pažnje pri „čitanju“ starih rukopisa treba pristupiti svakoj riječi, a pogotovo njenom eventualnom izbacivanju, svjedoči i pokušaj da se da odgovor na pitanje kad je kralj Nikola pisao autobiografiju. Naime, tačan odgovor se ne zna, jer na sačuvanim papirima nema nikakve zabilješke, a vrijeme nastanka rukopisa pokušao je da rekonstruiše i dr Risto Dragičević:

«Računam da je kralj prvo počeo da piše autobiografiju, jer se u njoj nalazi i početak ove rečenice: „Prije nego počnem govoriti o mom zvaničnom radu kao vladara i njegovim posljedicama ...“, pa ću o vremenu njenog pisanja iznijeti nekoliko podataka ... Samo približno vrijeme pisanja moglo se odrediti i po ovom kraljevom mjestu: „... a danas, Bogu hvala, da se okupi ono što je od nas rođeno, računajući zetove i snahe, bilo bi nas pri trpezi preko trideset osoba, i to, Bogu zahvaliti, sve čeljadi zdrave ...“».

Dragičević ovdje napominje da je on „konsultovao“ raspali i izbljedjeli originalni rukopis i da se on izvjesno razlikuje od onoga koji je objavio Vuksan. Naime, u originalu piše: „Do tada, kao što rekoh, Milena i ja smo sami bili. Pri trpezi nije bilo do nas dvoje. A sad, da se svi okupimo, (Bogu) zahvalit, bili bismo tridesetoro za sofrom, (š)to sinova, snaha, kćerih, zetova i unučadi, (me)đu kojima dva kralja – talijanski i srbski – dva velika knjaza (ru)ska i jedan knjaz njemački“. Samo ove srećnim slučajem djelimično sačuvane četiri riječi („dva velika knjaza ruska“), kaže Dragičević, dovoljne su da se sasvim sigurno utvrdi da kralj autobiografiju nije počeo pisati prije 29. aprila 1907. godine, jer se toga dana ponovo vjenčala u Jalti njegova kćer Stane (Anastasija) sa ruskim velikim knjazom Nikolajem Nikolajevičem (prvi put, 1889. bila je udata za knjaza Đorđa Maksimilijanoviča Romanova), dok je druga kraljeva kćer bila udata za njegovog brata, velikog knjaza Petra Nikolajeviča još 26. jula 1889.

„Jest“, rekoh, „premila“.

„Poslovica je, Niko, u Crnoj Gori: Ko rano ruča i rano se ženi, taj se ne kaje“.

„Dakle, ako Bog da, sjutra?“

„Sjutra je petak, a onda subota, ne valja se“.

„A ono kad se valja?“

„Već po nedjelji prvih dana“.

„Pa dobro. Hoću li poslati za kojega obližnjeg glavara, po čem ne možemo, zbog ove korote, činiti svadbu, kako bih želio?“

„Pošalji, vaistinu“.

Peti dan nakon ovoga ja sam bio oženjen i sretan. To je bilo 27. oktobra 1860. godine.

Čudan je bio taj par. Ona od nepunih četrnaest godina, a ja tek navršio devetnaestu. Do pred Božić mi smo dvoje bili sami u Biljardi i tad sam ponudio roditelje da dođu živjeti s nama u zajednici, pa kad smo sestru udali, bili smo samo četvorica na trpezi, a do tog samo smo ja i Milena bili, a danas, Bogu hvala, da se okupi ono što je od nas rođeno, računajući zetove i snahe, bilo bi nas pri trpezi preko trideset osoba, i to, Bogu zahvaliti, sve čeljadi zdrave. Što dalje, Bog nam namjenjuje, to je do njegove svete volje i milosti. Neka mu je slava!

IN MEMORIAM
Dragan Kujović

Koliko god se čovjek sprema na zle vijesti, one vas uvijek zateknu i zaskoče. S prvim ovogodišnjim majskim jutrom, došla je i tužna vijest o smrti dragog nam čovjeka i prijatelja.

Umro je **DRAGAN KUJOVIĆ**, istinski borac za **NEZAVISNU I MEĐUNARODNO PRIZNATU CRNU GORU**, nakon duge i teške bolesti. Bio je naš gost i učesnik niza događanja koja smo organizirali u Hrvatskoj: Petrovdanski sabori, Lučindanski susreti, Tribine o Ustavu, a sve u cilju ostvarenja njegovog i našeg sna – **SAMOSTALNA CRNA GORA**.

Dragan Kujović je rođen 1948. godine u Kolašinu. Studije filozofije završio je 1972. na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Bio je profesor Gimnazije u Kolašinu, potpredsjednik Izvršnog odbora Skupštine opštine Kolašin, predsjednik Opštinskog komiteta Saveza komunista u Kolašinu. U više mandata poslanik u Skupštini Republike Crne Gore, poslanik u Vijeću republika i pokrajina Skupštine SFRJ i poslanik u Vijeću republika Skupštine SRJ. Ministar prosvjete i nauke u Vladi Republike Crne Gore od decembra 1996. do jula 2001. godine. U prethodnom sazivu potpredsjednik Skupštine Republike Crne Gore i član Komisije za izradu teksta Ustavne povelje državne zajednice Srbija i Crna Gora. Bio je član Demokratske partije socijalista Crne Gore i predsjednik Odbora za bezbjednost i odbranu Crne Gore. Oženjen i otac dvoje djece.

„... Slabašne su moje riječi da iskažu djelo i emociju koju je Dragan Kujović ugradio u našu domovinu. Njegovo odsustvo će nam nažalost najviše pokazati koliko je tiho činio puno dobra. Hvala ti za sve naš Dragane Kujoviću i nek ti bude laka Crnogorska zemlja za kojom si sagorio ...“ riječi su Ranka Krivokapića, predsjednika Skupštine Crne Gore izgovorene na komemorativnoj sjednici 2. 5. 2010.

Počivao u miru!

NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE

GALERIJA "MONTENEGRINA"

Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba
BOGATSTVO RAZLIČITOSTI
12. 6. 2010., Cvjetni trg, Zagreb

